

sa

Sektorske_analize

studeni 2024. _ broj 117 _ godina 13 ISSN: 1848-8986

ekonomski
institut
zagreb

HR
EXCELLENCE IN RESEARCH

Financira
Europska unija
NextGenerationEU

Turizam

Autori_Goran Buturac i Ivana Rašić

_Sadržaj

_3 Turizam u Hrvatskoj u 2024. godini

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u Hrvatskoj je u prvih devet mjeseci ove godine zabilježeno 18,3 milijuna dolazaka turista koji su ostvarili 88,4 milijuna noćenja. U odnosu na isto razdoblje 2023. godine, broj dolazaka turista povećan je za 3,2 posto, a broj noćenja za 0,9 posto.

_13 Turizam u Hrvatskoj u 2023. godini

U Hrvatskoj je 2023. godine ostvareno 19,5 milijuna dolazaka i 92,4 milijuna noćenja turista, što na međugodišnjoj razini predstavlja rast dolazaka turista za 9,7 posto, a noćenja za 2,6 posto.

_25 Značaj turizma u gospodarstvu Republike Hrvatske

Hrvatski turizam je 2023. godine ostvario devizne prihode u visini od 14,6 milijardi eura, što je povećanje za 11,5 posto na međugodišnjoj razini.

_30 Najveća trgovačka društva

U 2023. godini je deset vodećih trgovačkih društava djelatnosti „Hoteli i sličan smještaj“ ostvarilo ukupne prihode od 1,3 milijarde eura, što je 4,8 posto više nego prethodne godine.

_34 Izveštaj sa Zagrebačke burze

Od vodećih deset društava iz hotelske djelatnosti na Zagrebačku burzu uvršteno je njih šest, i to redom Arena Hospitality Group d.d., Imperial Riviera d.d., Liburnia Riviera Hoteli d.d., Maistra d.d., Plava laguna d.d. i Valamar Riviera d.d.

_35 Turizam u EU-27 u 2024. i 2023. godini

U razdoblju od siječnja do kolovoza 2024. godine na području EU-27 ostvareno je 2,2 milijarde noćenja turista, što je povećanje od 65,8 milijuna noćenja u usporedbi s istim razdobljem 2019. i 39,3 milijuna noćenja u usporedbi s istim razdobljem 2023.

_37 Zaključak i očekivanja

Najava uvođenja poreza na nekretnine mogla bi se odraziti na ograničavanje ponude usluge smještaja na tržištu, što se može odraziti na rast cijena. Uz osjetni rast cijena hrane i pića te energenata prisutan u zadnjih nekoliko godina, rast cijena smještaja mogao bi pridonijeti slabljenju cjenovne konkurentnosti hrvatskog turizma. To bi u konačnici moglo pospješiti proces usporavanja rasta turističke aktivnosti u narednom razdoblju.

Ova publikacija izrađena je u sklopu aktivnosti "Popularizacija znanosti kroz publikaciju Sektorske analize" u Ekonomskom institutu, Zagreb te sufinancirana sredstvima iz

Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. – NextGenerationEU.

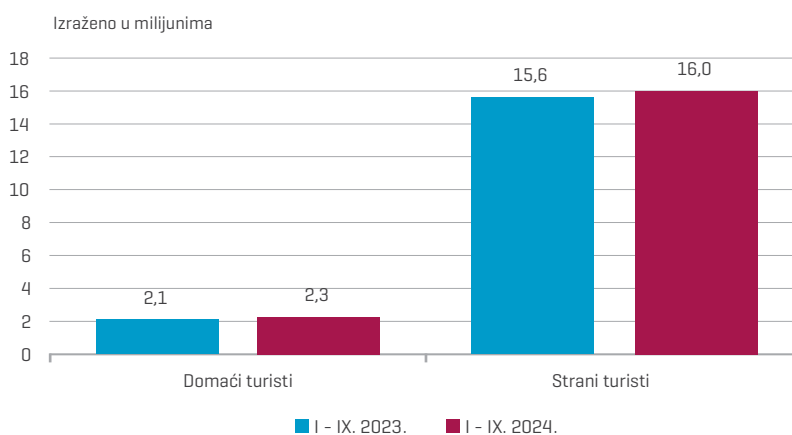
Turizam u Hrvatskoj u 2024. godini

“U prvih devet mjeseci ove godine u Hrvatskoj je ostvareno 88,4 milijuna noćenja turista, što je 0,9 posto više noćenja nego tijekom istog razdoblja 2023. godine.

Turizam je od iznimne važnosti za hrvatsko gospodarstvo. Osim izravnih učinaka na bruto domaći proizvod (BDP), dodanu vrijednost i zaposlenost, postoje neizravni i inducirani učinci turizma na gospodarstvo. Neizravnim učincima turizam doprinosi rastu aktivnosti i zapošljavanju u ostalim sektorima poput trgovine, transporta, građevinarstva, proizvodnje namještaja, proizvodnje transportnih sredstava i dr. Zaposleni u svim tim djelatnostima svojim dohocima kreiraju dodatnu potražnju u drugim sektorima i na taj način proizvode inducirani učinak na gospodarstvo. Jedan od najčešće korištenih uvodnih pokazatelja o stanju i trendovima u turizmu su podaci o broju dolazaka i noćenja. Stoga ovo istraživanje o turističkoj aktivnosti u Hrvatskoj započinjemo upravo analizom broja dolazaka i noćenja.

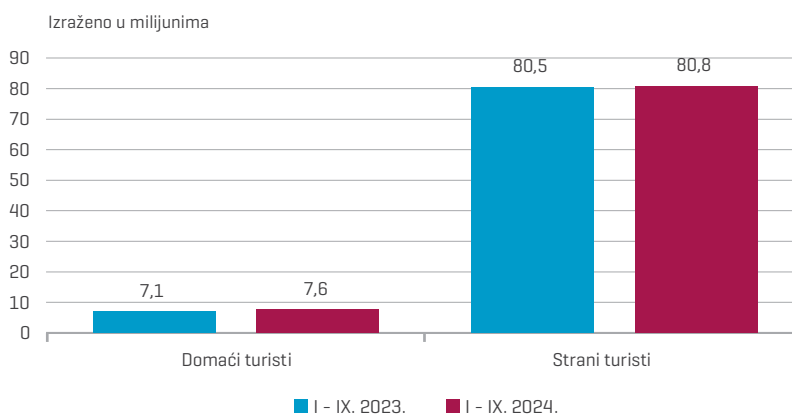
Slika 1.
Dolasci domaćih i stranih turista u razdoblju od siječnja do rujna 2023. i 2024. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika 2.
Noćenja domaćih i stranih turista u razdoblju od siječnja do rujna 2023. i 2024. godine, u milijunima

Izvor: Državni zavod za statistiku.

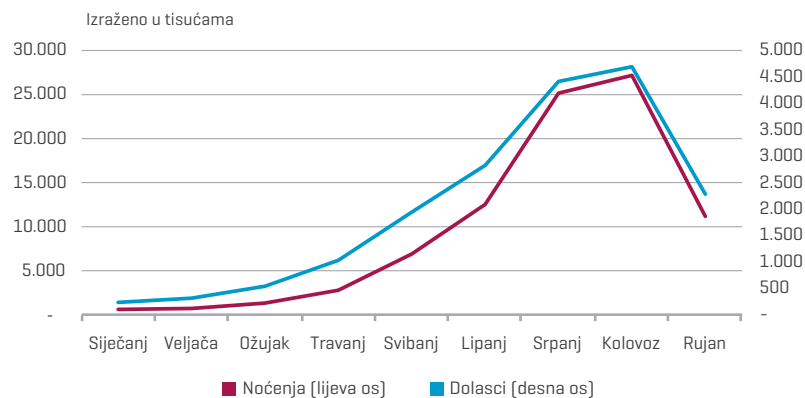

Prema zadnjim dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku, u Hrvatskoj je u prvih devet mjeseci ove godine zabilježeno 18,3 milijuna dolazaka turista koji su ostvarili 88,4 milijuna noćenja (slika 1 i 2). U odnosu na isto razdoblje 2023. godine, broj dolazaka turista povećan je za 3,2 posto, a broj noćenja za 0,9 posto. Rast broja dolazaka i broja noćenja bio je izraženiji kod domaćih turista u usporedbi sa stranim turistima. To se može pripisati relativno maloj osnovici kod domaćih turista, ali i pojačanom konkurencijskom pritisku koji dolazi iz drugih međunarodnih turističkih destinacija. Također, usporavanju rasta dolazaka i noćenja stranih gostiju svakako je pridonio i usporeni gospodarski rast zabilježen na glavnim emitivnim tržištima. Domaći su gosti u prvih devet mjeseci ove godine ostvarili međugodišnji rast broja dolazaka od 7,5 posto i noćenja od 6,9 posto. Istovremeno, dolasci inozemnih gostiju povećani su za 2,6 posto, a noćenja za 0,4 posto. Od ukupnog broja ostvarenih noćenja turista od siječnja do rujna ove godine, strani gosti ostvarili su 91,4 posto, a domaći gosti 8,6 posto.

Analiza dinamike kretanja broja dolazaka i broja noćenja turista u prvih devet mjeseci ove godine potvrđuje kako se dolasci i noćenja intenziviraju tijekom ljetnih mjeseci. Pri tome svoj vrhunac dosežu u mjesecu kolovozu (slika 3). Od ukupnog broja noćenja ostvarenih u prvih devet mjeseci ove godine, njih 73,4 posto je kumulativno realizirano tijekom ljetnih mjeseci (lipanj, srpanj, kolovoz).

Slika 3.
Kretanje dolazaka i broj noćenja turista od siječnja do rujna 2024. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku.

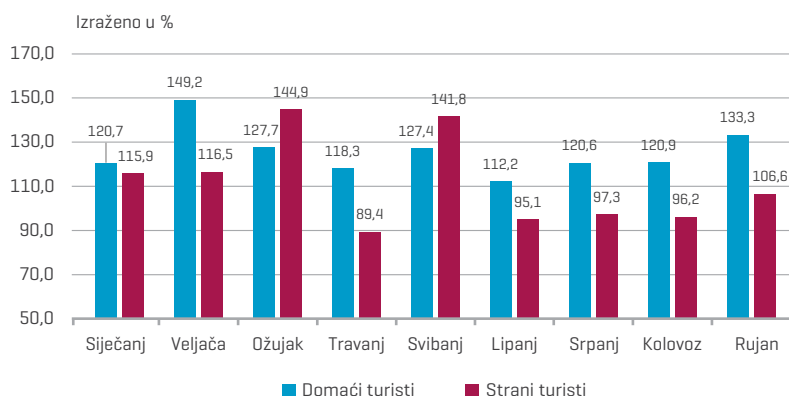
S obzirom na činjenicu da je kao posljedica okolnosti izazvanih pandemijom bolesti COVID-19 u 2020. godini zabilježen značajan pad i broja dolazaka i broja noćenja turista u odnosu na 2019. godinu, u nastavku analize prikazat će se usporedba godišnje promjene turističkih kretanja po mjesecima 2024. u usporedbi s istim mjesecima 2019. godine (slika 4).

Analizira li se kretanje noćenja domaćih turista vidljivo je kako je u vrhuncu turističke sezone (srpanj – kolovoz) ove godine zabilježen osjetno veći broj noćenja domaćih turista nego u istim mjesecima 2019., i to za 21 posto.

Istovremeno, ostali mjeseci također donose povećanje broja noćenja domaćih turista. Za razliku od domaćih turista, inozemni turisti još uvijek nisu u ljetnim mjesecima ostvarili razinu noćenja kakva je zabilježena u pretpandemijskoj 2019. godini. Izuzev mjeseca travnja, obilježje noćenja inozemnih turista je rast broja noćenja u mjesecima izvan glavne ljetne sezone. U usporedbi s istim razdobljima 2019. godine, rast noćenja stranih turista u siječnju ove godine bio je 15,9 posto, u veljači 16,5 posto, u ožujku 44,9 posto, u svibnju 41,8 posto i u rujnu 6,6 posto.

Slika 4.
Indeksi promjene broja noćenja domaćih i stranih turista po mjesecima, od siječnja do rujna 2024. u odnosu na razdoblje od siječnja do rujna 2019. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Iako se strani gosti još uvijek zadržavaju duže nego što je to bilo u pretpandemijskom razdoblju, zapaža se trend postepenog smanjivanja zadržavanja stranih gostiju u hrvatskim turističkim odredištima. Mjerenom pokazateljem ostvarenih noćenja po dolasku turista može se ustvrditi kako su u prvih devet mjeseci 2024. godine strani turisti u prosjeku boravili 5,1 noć. Istovremeno u 2023. godini zadržavali su se u prosjeku 5,2 noći, a u 2022. godini 5,5 noći. Tijekom prvih devet mjeseci 2019. godine u hrvatskim turističkim destinacijama strani turisti u prosjeku su boravili 4,9 noći.

U usporedbi sa stranim gostima, domaći gosti se zadržavaju znatno kraće u hrvatskim turističkim odredištima. Kod domaćih je gostiju također primjetan trend smanjivanja trajanja boravka u turističkim destinacijama. U prvih devet mjeseci ove godine domaći turisti su se u prosjeku zadržavali u turističkim destinacijama 3,3 noći. Istovremeno, u 2023. i 2022. godini domaći su turisti boravili 3,4 noći po dolasku. Analiza noćenja prema vrsti smještaja pokazuje kako je u razdoblju od siječnja do rujna ove godine od ukupnog broja noćenja, najviše njih ostvareno u odmaralištima i sličnim objektima za kraći odmor - 46,4 posto. Istovremeno, u hotelskom smještaju ostvareno je 28,9 posto, a u kampovima i mjestima za kampiranje 24,7 posto ukupnog broja noćenja u komercijalnom smještaju. U usporedbi s istim razdobljem lani, zapaža se osjetno povećanje udjela noćenja u hotelima [s 25,1 posto na 28,9 posto].

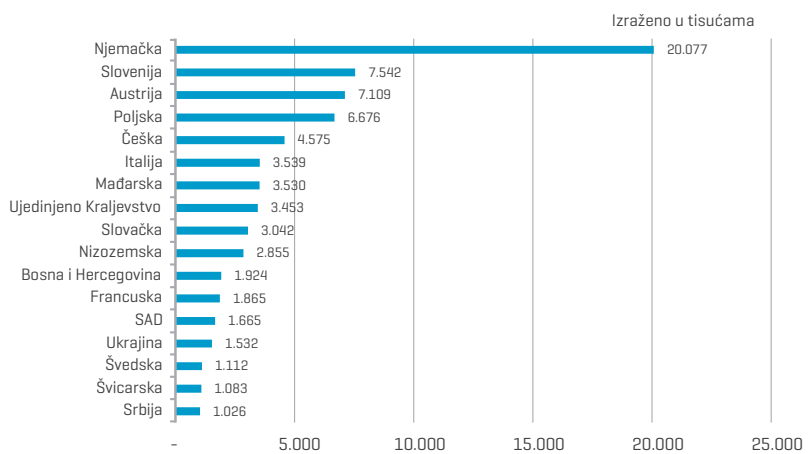
Glavna emitivna tržišta stranih posjetitelja prema državi podrijetla u prvih devet mjeseci 2024. godine

Analizirajući strukturu emitivnih tržišta stranih gostiju prema državi podrijetla može se zapaziti izražen stupanj koncentracije pri čemu dominiraju turisti iz Njemačke (slika 5). Uz relativnu blizinu tržišta, to je i očekivano obzirom da se radi o vodećoj ekonomskoj strukturi u Europskoj uniji. Od ukupnog broja noćenja stranih gostiju u prvih devet mjeseci ove godine, njih 24,8 posto je bilo iz Njemačke. Slijede noćenja turista iz Slovenije (9,3 posto), Austrije (8,8 posto), Poljske (8,3 posto), Češke (5,7 posto), Italije i Mađarske (po 4,4 posto).

Povećanje broja noćenja turista u prvih devet mjeseci ove godine u odnosu na isto razdoblje prošle godine bilježe turisti iz Slovenije (2,9 posto), Poljske (6,6 posto), Mađarske (8,8 posto), Ujedinjenog Kraljevstva (7,3 posto), Slovačke (1,2 posto), Bosne i Hercegovine (15,2 posto), Francuske (5,2 posto), SAD-a (8,3 posto), Ukrajine (15,9 posto), Švedske (10,5 posto) i Srbije (21,1 posto). Nasuprot tome, smanjenje broja noćenja ostvarili su turisti iz Njemačke (6,3 posto), Austrije (1,7 posto), Češke (7,8 posto), Italije (6,8 posto), Nizozemske (3 posto) i Švicarske (1,7 posto) (slika 6).

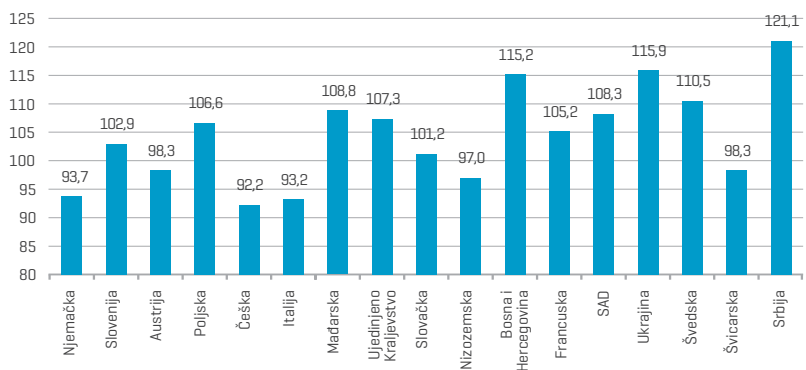
Slika 5.
Noćenja stranih turista iz glavnih emitivnih tržišta ostvarena tijekom razdoblja od siječnja do rujna 2024. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika 6.
Indeksi promjena noćenja stranih turista iz glavnih emitivnih tržišta ostvarena tijekom razdoblja od siječnja do rujna 2024. godine (siječanj do rujna 2023. = 100)

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Turizam u 2024. godini po županijama

Analiza turističke aktivnosti po županijama pokazuje kako je najveći broj noćenja i dolazaka turista u razdoblju od siječnja do rujna 2024. godine ostvaren u sedam obalnih županija (Istarska, Splitsko-dalmatinska, Primorsko-goranska, Zadarska, Dubrovačko-neretvanska, Šibensko-kninska, Ličko-senjska). U tim je županijama kumulativno realizirano ukupno 84,3 milijuna noćenja i 16,2 milijuna dolazaka. To čini 95,4 posto ukupnog broja noćenja i 88,4 posto ukupnog broja dolazaka turista ostvarenih u Hrvatskoj tijekom promatranog razdoblja.

Tablica 1.
Noćenja i dolasci turista po županijama, siječanj – rujna 2024.

	Noćenja turista	Indeks 1. – 9. 2024. 1. – 9. 2023.	Dolasci turista	Indeks 1. – 9. 2024. 1. – 9. 2023.
Istarska	26.852.369	98,9	4.574.744	100,2
Splitsko-dalmatinska	17.348.483	102,5	3.480.267	104,8
Primorsko-goranska	14.620.914	98,4	2.824.780	99,8
Zadarska	10.100.596	102,9	1.792.998	106,4
Dubrovačko-neretvanska	7.566.171	105,9	1.904.690	107,1
Šibensko-kninska	4.935.191	100,7	864.806	101,7
Ličko-senjska	2.845.692	101,1	714.452	102,5
Grad Zagreb	1.974.518	105,0	1.057.223	109,0
Karlovačka	541.810	96,2	299.526	96,9
Krapinsko-zagorska	346.115	107,0	161.513	107,8
Zagrebačka	237.888	113,8	132.475	113,8
Varaždinska	205.017	105,4	88.185	107,0
Osječko-baranjska	197.102	103,9	98.728	108,9
Međimurska	176.956	103,0	77.022	105,2
Vukovarsko-srijemska	116.399	104,8	69.394	102,1
Bjelovarsko-bilogorska	66.446	103,5	21.672	101,2
Brodsko-posavska	55.995	106,7	37.623	112,8
Sisačko-moslavačka	55.994	122,0	22.799	113,8
Požeško-slavonska	52.152	105,1	19.476	105,4
Koprivničko-križevačka	34.002	91,4	13.983	94,1
Virovitičko-podravska	33.760	119,0	14.314	115,0
Republika Hrvatska	88.363.570	100,9	18.270.670	103,2

Izvor: Sistematizacija autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

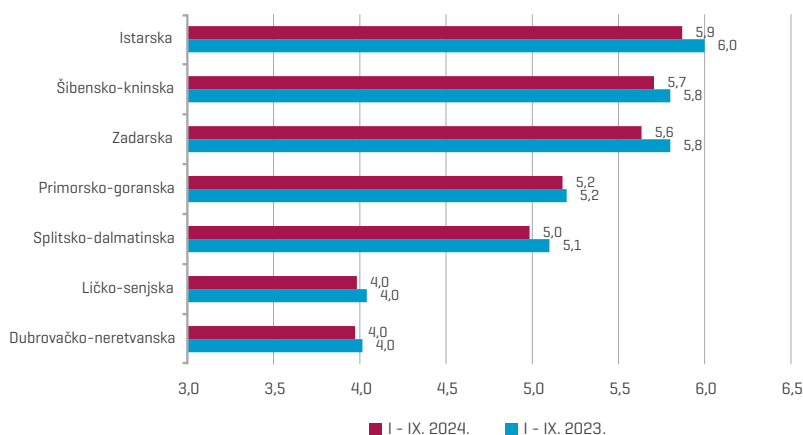
Najviše noćenja ostvareno je u Istarskoj županiji, 26,9 milijuna. Slijede Splitsko-dalmatinska županija sa 17,3, Primorsko-goranska s 14,6, Zadarska županija s 10,1 te Dubrovačko-neretvanska županija sa 7,6 milijuna noćenja (tablica 1). Osim obalnih županija, po turističkim rezultatima i dalje se izdvaja Grad Zagreb, koji je u prvih devet mjeseci ove godine zabilježio oko 2 milijuna noćenja i 1,1 milijun dolazaka. U većini je županija tijekom prvih devet mjeseci ove godine zabilježen rast broja noćenja u odnosu na isto razdoblje 2023. Iznimke su Istarska, Primorsko-goranska i Karlovačka županija u kojima je zabilježen blagi pad broja noćenja.

Uzimajući u obzir dinamiku rasta, najbolje rezultate u prvih devet mjeseci 2024. godine na međugodišnjoj razini ostvaruje Sisačko-moslavačka županija, u kojoj je ostvareno 22 posto više noćenja. Nakon nje slijede Zagrebačka županija s 13,8 posto, Krapinsko-zagorska sa 7 posto i Brodsko-posavska županija sa 6,7 posto više noćenja turista nego u prvih devet mjeseci 2023. Istovremeno, među obalnim županijama, najveći rast broja noćenja bilježi Dubrovačko-neretvanska županija, od visokih 5,9 posto. Slijede Zadarska županija s rastom od 2,9 posto i Splitsko-dalmatinska s rastom od 2,5 posto.

Promotri li se prosječna dužina boravka turista u obalnim županijama tijekom prvih devet mjeseci ove godine, primjetno je da su turisti najkraće boravili u Dubrovačko-neretvanskoj i Ličko-senjskoj županiji (po 4 noćenja). Nasuprot tome, najduži boravci turista zabilježeni su u Istarskoj (5,9 noćenja) te Šibensko-kninskoj županiji (5,7 noćenja) (slika 7). Usporede li se ti pokazatelji na međugodišnjoj razini, vidljivo je da se turisti u prosjeku zadržavaju nešto kraće. U Istarskoj je županiji u prvih devet mjeseci prošle godine u prosjeku realizirano 6 noćenja, a u Šibensko-kninskoj županiji 5,8 noćenja.

Slika 7.
Prosječni broj noćenja po dolasku turista u obalnim županijama Republike Hrvatske u razdoblju od siječnja do rujna 2023. i 2024. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku.

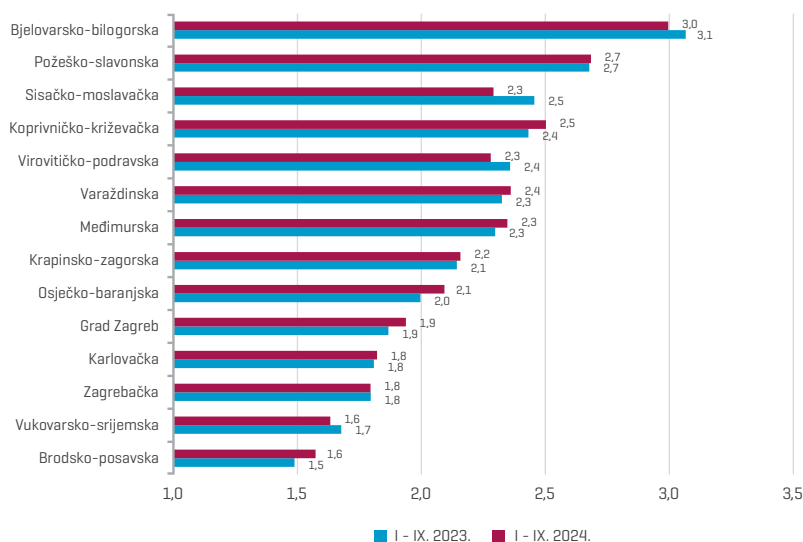

DEVIZNI PRIHOD OD TURIZMA U PRVA DVA TROMJESEČJA 2024. GODINE BILJEŽI RAST OD 7,5 POSTO U ODNOSU NA ISTO RAZDOBLJE PROŠLE GODINE.

Analizira li se vrijednost ovog pokazatelja za županije u kontinentalnom dijelu zemlje, primjetno je da se u tim destinacijama turisti u prosjeku zadržavaju znatno kraće u usporedbi s obalnim županijama (slika 8). Tako su se turisti tijekom prvih devet mjeseci 2024. godine u prosjeku najduže zadržavali u turističkim odredištima Bjelovarsko-bilogorske županije (3 noći), iza koje s 2,7 noćenja po dolasku turista slijedi Požeško-slavonska županija. Nešto više od 2 noćenja po dolasku turista ostvaruju i Sisačko-moslavačka, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska, Varaždinska, Međimurska, Krapinsko-zagorska i Osječko-baranjska županija. U prosjeku turisti su se najkraće zadržavali u Brodsko-posavskoj županiji, 1,6 noći.

Slika 8.
Prosječni broj noćenja po dolasku turista u županijama kontinentalnog dijela Republike Hrvatske u razdoblju od siječnja do rujna 2023. i 2024. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku.

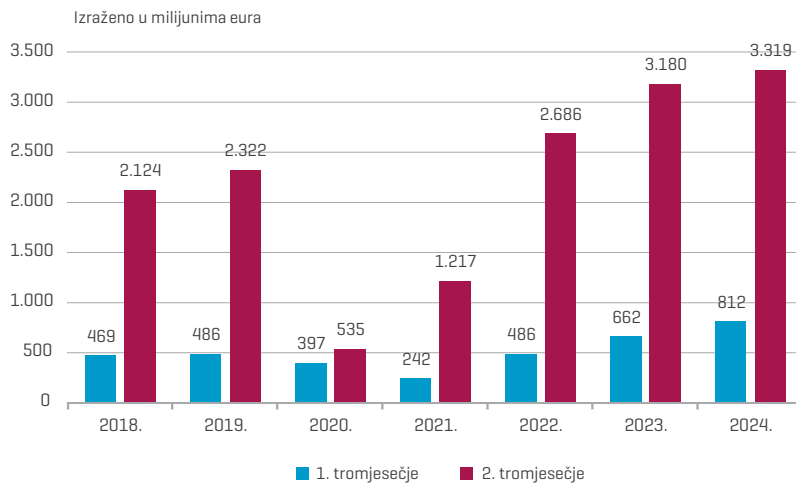

Devizni prihodi od turizma u prva dva tromjesečja 2024.

Devizni prihod od turizma, prema podacima HNB-a, u prva dva tromjesečja 2024. godine bilježi rast od 7,5 posto na međugodišnjoj razini (slika 9). U odnosu na isto razdoblje 2019., devizni prihod od turizma je tijekom prvih šest mjeseci ove godine veći za 47,1 posto. S obzirom na međugodišnji rast dolazaka i noćenja stranih turista tijekom trećeg tromjesečja ove godine, za očekivati je da će ukupni prihodi od međunarodnog turizma ostvareni u 2024. godini premašiti razine prihoda ostvarene u prošloj godini.

Slika 9.
Devizni prihodi od turizma za 1. i 2. tromjesečje od 2018. do 2024. godine

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Prosječne mjesečne neto plaće po zaposlenom u ključnim turističkim djelatnostima

S obzirom na to da na zaposlene osobe u djelatnosti smještaja i djelatnosti pripreme i usluživanja hrane otpada 82,4 posto ukupne zaposlenosti turističkog sektora, analiza kretanja prosječnih mjesečnih neto plaća prikazana je na razini te dvije djelatnosti.

Najnoviji podaci Državnog zavoda za statistiku o prosječnim mjesečnim neto plaćama po zaposlenom u pravnim osobama pokazuju kako su se pozitivna kretanja turističkog prometa tijekom prva dva tromjesečja ove godine odrazila i na razinu plaća isplaćenih u ključnim turističkim djelatnostima, djelatnostima pružanja smještaja [I55] te pripreme i usluživanja hrane i pića [I56]. Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane i pića [I] isplaćena u kolovozu ove godine iznosila je 1.077 eura, što je u odnosu na isti mjesec prethodne godine nominalno više za 11 posto. Promatrano zasebno za obje djelatnosti, prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom u djelatnosti smještaja [I - 55] u kolovozu ove godine iznosila je 1.259 eura, a na godišnjoj je razini zabilježila nominalni rast od 10,2 posto. Istovremeno, prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom u djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića [I - 56] iznosila je 944 eura te je u odnosu na kolovoz 2023. ostvarila nominalni rast od 13,6 posto. Slika 10 prikazuje kretanja neto plaća po zaposlenom u razdoblju od siječnja do rujna 2024. godine, i to na razini cjelokupnog gospodarstva i na razini djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Na razini cjelokupnog gospodarstva prosječna mjesečna neto plaća najnižu vrijednost dosegla je u mjesecu siječnju ove godine [1.239 eura]. Isplaćene neto plaće u djelatnosti smještaja [I - 55] najnižu razinu dosegule su također u siječnju [1.136 eura], dok su prosječne neto isplaćene plaće u djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića [I - 56] najmanji iznos zabilježile u veljači ove godine [876 eura].

što je bilo ispod prosjeka promatranih dviju turističkih djelatnosti (za 14,4 posto) te ispod prosjeka gospodarstva (29,6 posto).

Promotri li se kretanje prosječnih mjesečnih neto plaća po zaposlenom tijekom razdoblja od 2019. do 2023. godine, uočava se kontinuirani rast plaća na razini cjelokupnog gospodarstva, i to po prosječnoj godišnjoj stopi od 6 posto (tablica 2). Nasuprot tome, u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I) prosječne mjesečne neto plaće po zaposlenom u 2020. godini bilježe međugodišnji pad. Tako je prosječna mjesečna neto plaća isplaćena u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I) u 2020. godini u usporedbi s prosjekom 2019. godine bila nominalno manja za 1,8 posto. Ipak, u naredne tri godine uslijedio je međugodišnji nominalni rast neto plaća u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I). Tako su u 2021. godini neto plaće u prosjeku povećane 6,3 posto, u 2022. godini 12,4 posto, dok su u 2023. godini povećane 13,6 posto. Promotri li se kretanje prosječnih mjesečnih neto plaća po zaposlenom odvojeno za djelatnost pružanja smještaja od djelatnosti pripreme i usluživanja hrane tijekom razdoblja od 2019. do 2023. godine, vidljiv je nešto brži rast prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u djelatnosti pripreme i usluživanja hrane (I - 56), po prosječnoj godišnjoj stopi od 7 posto. Istovremeno, djelatnost pružanja smještaja (I - 56) bilježi prosječni godišnji rast neto plaća od 5,9 posto.

Turizam u Hrvatskoj u 2023. godini

“U Hrvatskoj je u 2023. godini ostvareno 92,4 milijuna noćenja, što je za 2,6 posto više u odnosu na 2022. godinu.

— Nakon što je 2020. godina bila obilježena značajnim padom turističke aktivnosti, a koji je bio uvjetovan pandemijom koronavirusa, u razdoblju 2021. – 2023. uslijedio je oporavak. Prošle je godine ostvareno 19,5 milijuna dolazaka i 92,4 milijuna noćenja turista, što na međugodišnjoj razini predstavlja rast dolazaka turista za 9,7 posto, a noćenja za 2,6 posto (slika 11). Dok su strani gosti zabilježili veći rast u dolascima, domaći gosti su realizirali veći rast u broju noćenja. Tako su dolasci stranih turista na međugodišnjoj razini zabilježili porast od 10 posto, a domaćih od 7,6 posto. U 2023. godini ostvareno je 2,4 posto više noćenja stranih turista nego godinu dana ranije, dok su noćenja domaćih turista zabilježila rast od 4,6 posto. To samo tentativno potvrđuje nalaze iz prethodnih dijelova analize o nastavku trenda kraćeg zadržavanja stranih turista u hrvatskim turističkim odredištima.

Usprkos rastu broja noćenja, valja istaknuti kako je u 2023. godini došlo do usporavanja turističke aktivnosti. Tako je rast broja noćenja u 2023. godini na međugodišnjoj razini iznosio 2,6 posto, u 2022. godini 28,3 posto, a u 2021. godini 72,1 posto. Sudeći barem po broju realiziranih noćenja, zanimljivo je kako je 2023. godina uspjela premašiti rezultate iz pretpandemijske 2019. Pri tome je broj noćenja u 2023. godini bio veći za 1,3 posto nego u 2019. godini (slika 11).

— Tablica 3.
Glavni sektorski pokazatelji, 2019. – 2023.

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Broj noćenja (u milijunima)	91,2	40,8	70,2	90,0	92,4
Broj dolazaka (u milijunima)	19,6	7,0	12,8	17,8	19,5
Prihodi od turizma (u milijardama eura)	10,5	4,8	9,1	13,1	14,6
Udio djelatnosti u BDP-u (u %)	11,8	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Udio djelatnosti u izvozu (u %)	37,3	22,7	31,4	32,6	35,1
Udio noćenja u Istri (% noćenja)	28,9	28,1	31	30,8	30,4
Broj stalnih postelja (u tisućama)	1.160,1	1.049,1	1.086,6	1.128,5	1.150,4

Izvori: Državni zavod za statistiku i Hrvatska narodna banka.

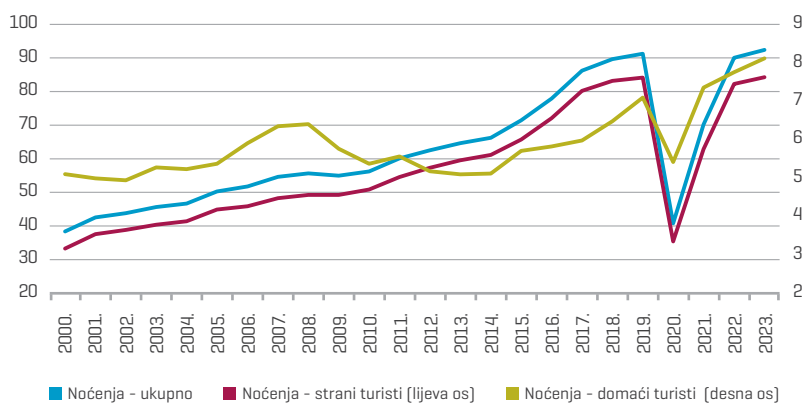
U strukturi ukupnih dolazaka i noćenja u 2023. godini prevladavaju strani turisti, koji su ostvarili 86,5 posto dolazaka i 91,2 posto noćenja.

Turistima je u 2023. godini bilo na raspolaganju ukupno 1,15 milijuna stalnih postelja, što je za 1,9 posto više u odnosu na 2022. godinu.

Nastavlja se trend kraćeg zadržavanja domaćih i stranih gostiju u turističkim odredištima. Prosječan broj noćenja po dolasku stranih turista u 2023. godini bio je na razini 5,0, a domaćih 3,1. U 2022. godini taj je pokazatelj kod stranih turista iznosio 5,4, a kod domaćih turista 3,2.

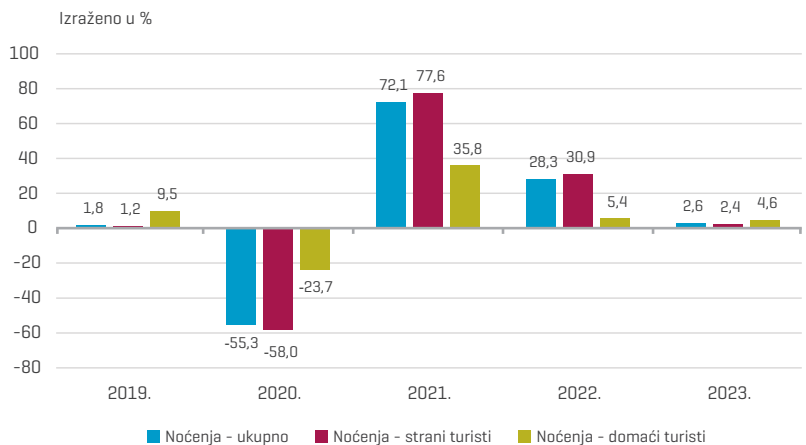
Slika 11.
Noćenja turista u Hrvatskoj, u milijunima, 2000. – 2023.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika 12.
Međugodišnje stope promjene ukupnog broja noćenja, te broja noćenja domaćih i stranih turista od 2019. do 2023. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Pozitivna kretanja turizma u Hrvatskoj u 2023. godini potvrđuju i financijski pokazatelji. Ukupni prihodi u turizmu od stranih gostiju prošle su godine iznosili 14,6 milijardi eura, što je 39,0 posto iznad razine iz 2019. (10,5 milijardi). U usporedbi s 2022. godinom ukupni prihodi turizma od stranih gostiju bilježe rast od 11,5 posto. U strukturi deviznih prihoda od turizma prevladavaju prihodi ostvareni od privatnih putovanja (97,9 posto), dok prihodi na temelju poslovnih putovanja stranih gostiju čine svega 2,1 posto ukupnih deviznih prihoda u turizmu.

Turizam u Hrvatskoj obilježava izrazita sezonalnost, koja je pored klimatskih faktora, uvjetovana i strukturom smještajnih kapaciteta, brojem i rasporedom školskih i državnih praznika, kao i godišnjih odmora [Rašić, 2022, str. 15]. Najveći dio turističkih smještajnih kapaciteta u Hrvatskoj čini privatni smještaj zajedno s kampovima, koji većinu svog poslovanja ostvaruju za vrijeme ljetne sezone [tablica 4]. Privatni smještaj u ukupnom broju postelja sudjeluje sa 64,9 posto, a kampovi i prostori za kampiranje s 20,9 posto. Pod privatnim smještajem podrazumijevaju se sobe, apartmani, studio-apartmani i kuće za kraći odmor. Hotelski smještajni kapaciteti¹ čine svega 14,2 posto ukupnog broja postelja [2023.].

Tablica 4.

Struktura smještajnih objekata prema broju postelja*, 2022. i 2023.

	Ukupno broj postelja*		Struktura (ukupno = 100)	
	2022.	2023.	2022.	2023.
Hoteli i sličan smještaj	177.760	179.611	14,3%	14,2%
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	795.249	822.438	64,0%	64,9%
Kampovi i prostori za kampiranje	269.174	264.767	21,6%	20,9%
Ostali smještaj	1.280	1.108	0,1%	0,1%
Ukupno	1.246.463	1.267.924	100,0%	100,0%

Napomena: * Ukupno broj postelja uključuje stalne i pomoćne postelje.

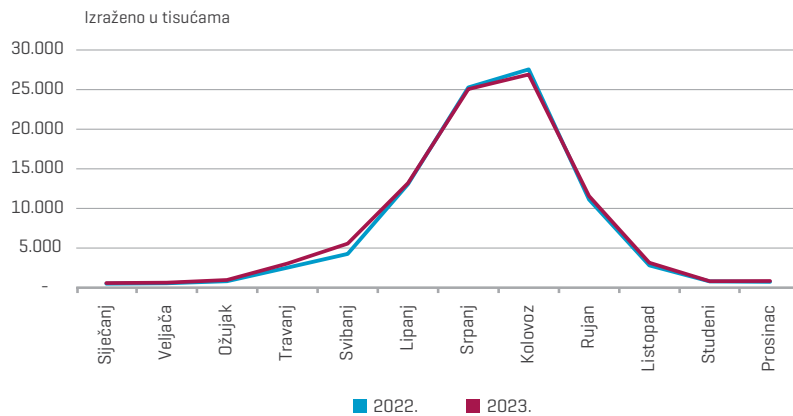
Izvor: Državni zavod za statistiku.

Izraženu sezonalnost turizma u Hrvatskoj potvrđuju mjesečni podaci o kretanju broja ostvarenih noćenja turista. Više od tri četvrtine (83,0 posto) ukupnog godišnjeg broja noćenja turista u 2023. godini ostvarilo se tijekom ljetnih mjeseci lipnja, srpnja, kolovoza i rujna, pri čemu na kolovoz otpada 29,1 posto, a na srpanj 27,1 posto ukupnog broja ostvarenih noćenja (slika 13). Zanimljivo je da je u usporedbi s 2022. godinom najveći relativni porast noćenja zabilježen u mjesecima koji su izvan ljetne sezone, i to u siječnju za 19,2 posto, u veljači za 14,2 posto, u ožujku za 20,9 posto, u travnju za 20,4 posto i u svibnju za 30,7 posto. Istovremeno, u srpnju je došlo do smanjenja broja noćenja na godišnjoj razini za 0,9 posto, a u kolovozu za 2,3 posto. To ide u prilog činjenici o smanjenju sezonalnosti hrvatskog turizma u 2023 godini.

¹ Pod kategorijom „hotela“ obuhvaćeni su hoteli baštine, aparthoteli, integrirani hoteli, difuzni hoteli, lječilišni hoteli i hoteli posebnog standarda, a pod kategorijom „sličnog smještaja“ turistička naselja, turistički apartmani, pansioni i guest house.

Slika 13.
Kretanje noćenja
turista u Hrvatskoj
po mjesecima,
2022. i 2023.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Turistički rezultati na razini županija u 2023. godini

Jadranska Hrvatska je i prema dolascima i prema noćenjima najznačajnija hrvatska turistička regija. Na prostoru sedam obalnih županija 2023. godine ostvareno je 94,6 posto svih noćenja i 86,9 posto svih dolazaka turista u Hrvatskoj. Čak 66,6 posto svih noćenja turista u 2023. godini ostvareno je u tri županije, Istarskoj [28,1 milijun noćenja], Splitsko-dalmatinskoj [17,8 milijuna noćenja] i Primorsko-goranskoj [15,6 milijuna noćenja].

Uz iznimku Šibensko-kninske županije, u 2023. godini sve županije [uključujući i Grad Zagreb] ostvaruju rast broja noćenja turista u odnosu na 2022. godinu [tablica 5]. Među županijama Jadranske Hrvatske, najveći međugodišnji rast zabilježen je u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, od 7,7 posto, iza koje slijede Splitsko-dalmatinska s rastom od 4,0 posto i Ličko-senjska županija koja je zabilježila međugodišnji rast broja noćenja turista od 3,1 posto. Među županijama kontinentalnog dijela zemlje najveći međugodišnji rast broja noćenja turista zabilježen je u Vukovarsko-srijemskoj županiji [21,9 posto], iza koje slijede Bjelovarsko-bilogorska županija s međugodišnjim rastom od 21,6 posto i Koprivničko-križevačka županija od 21,5 posto. Značajniji međugodišnji rast broja noćenja u 2023. godini bilježi i Grad Zagreb, i to od 13,7 posto. Turisti se očekivano u prosjeku duže zadržavaju u turističkim odredištima obalnih županija [slike 14 i 15]. U turističkim destinacijama Jadranske Hrvatske 2023. godine prosječni broj noćenja po dolasku stranih turista iznosio je 5,2, dok je u Sjevernoj Hrvatskoj iznosio znatno manje, 2,4 noćenja. Zatim slijede Grad Zagreb s 2 noćenja po dolasku turista i Panonska Hrvatska s 1,9 noćenja po dolasku turista.

Izuzev Sjeverne Hrvatske, u svim drugim regijama uočava se sve kraće zadržavanje gostiju u turističkim odredištima. Ovaj proces je naročito izražen u Jadranskoj Hrvatskoj. U toj je regiji boravak stranih turista u prosjeku u 2020. godini bio na razini 6,5 noćenja, a u 2023. godini 5,2 noćenja.

SEZONALNOST HRVATSKOG TURIZMA JE PORED KLIMATSKIH FAKTORA UVJETOVANA I STRUKTUROM SMJEŠTAJNIH KAPACITETA, BROJEM I RASPOREDOM ŠKOLSKIH I DRŽAVNIH PRAZNIKA, KAO I GODIŠNJIH ODMORA.

Tablica 5.
Broj noćenja turista
po županijama,
2022. i 2023.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

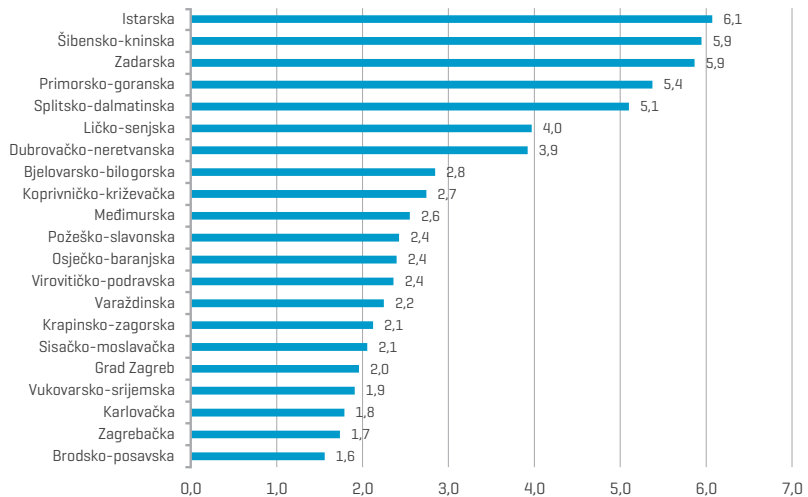
Županija	Noćenja		Indeks promjene 2023. 2022.
	2022.	2023.	
Istarska	27.690.426	28.121.131	101,6
Splitsko-dalmatinska	17.085.151	17.774.875	104,0
Primorsko-goranska	15.512.719	15.599.876	100,6
Zadarska	10.066.168	10.122.050	100,6
Dubrovačko-neretvanska	7.210.748	7.762.485	107,7
Šibensko-kninska	5.226.083	5.067.586	97,0
Ličko-senjska	2.815.862	2.903.811	103,1
Grad Zagreb	2.206.044	2.507.454	113,7
Karlovačka	553.213	622.764	112,6
Krapinsko-zagorska	383.672	414.222	108,0
Zagrebačka	229.238	265.018	115,6
Osječko-baranjska	218.462	253.118	115,9
Varaždinska	202.467	241.220	119,1
Međimurska	203.937	215.597	105,7
Vukovarsko-srijemska	123.683	150.735	121,9
Bjelovarsko-bilogorska	68.319	83.102	121,6
Brodsko-posavska	58.118	68.137	117,2
Požeško-slavonska	61.067	64.782	106,1
Sisačko-moslavačka	55.490	57.887	104,3
Koprivničko-križevačka	36.987	44.950	121,5
Virovitičko-podravska	32.323	36.032	111,5

Analizira li se prosječna dužina boravka turista prema rezidentnosti turista, za Jadransku Hrvatsku je karakteristično da se strani gosti u prosjeku zadržavaju značajno duže od domaćih [5,2 naspram 3,6 noćenja], dok je u turističkim destinacijama kontinentalnih regija ta razlika neznatna [2,1 naspram 2 noćenja].

Analizirano po županijama, najveća razlika između duljine boravka stranih i domaćih turista zabilježena je 2023. u turističkim odredištima Istarske županije, u kojima se strani turisti u prosjeku zadržavaju dvostruko duže od domaćih te po dolasku bilježe 6,1 noćenja, dok domaći turisti u prosjeku ostvaruju 3 noćenja. Strani turisti su se 2023. najduže zadržavali u Istarskoj

Slika 14.
Prosječni broj noćenja po dolasku stranih turista po županijama, 2023.

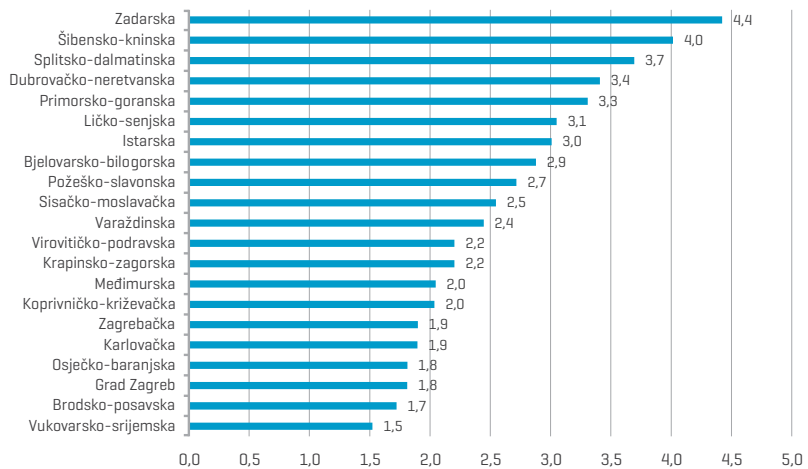
Izvor: Državni zavod za statistiku.

[6,1 noćenja], te Šibensko-kninskoj i Zadarskoj županiji [po 5,9 noćenja]. Slično, domaći turisti su se u prosjeku najduže zadržavali u Zadarskoj županiji [4,4 noćenja], iza koje slijede Šibensko-kninska s 4,0 noćenja i Splitsko-dalmatinska županija s 3,7 noćenja. Među obalnim županijama je najmanji prosječan broj noćenja po dolasku stranog turista ostvaren u Dubrovačko-neretvanskoj županiji [3,9 noćenja], dok se domaći turisti u prosjeku najkraće zadržavaju u Istarskoj županiji [3 noćenja].

Slika 15.
Prosječni broj noćenja po dolasku domaćih turista po županijama, 2023.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

“**Najpopularnije turističke destinacije u Hrvatskoj u 2023. godini bile su Rovinj s 4,1 milijun noćenja, iza kojeg slijede Dubrovnik s 3,8 i Poreč s 3,2 milijuna noćenja.**

Zanimljiv je podatak da se u nekim turističkim destinacijama kontinentalnog dijela zemlje domaći turisti u prosjeku zadržavaju neznatno duže od stranih. To su destinacije na području Sisačko-moslavačke, Požeško-slavonske, Karlovačke, Brodsko-posavske, Krapinsko-zagorske i Bjelovarsko-bilogorske županije.

Gledano na razini pojedinačnih turističkih destinacija Jadranske Hrvatske, više od milijun noćenja u 2023. godini ostvareno je u 26 obalnih destinacija i Gradu Zagrebu [tablica 6]. Za usporedbu, 2022. godine tu je brojku ostvarilo 25 destinacija, a 2021. godine 19 destinacija. Najpopularnije

turističke destinacije u Hrvatskoj u 2023. godini bile su Rovinj s 4,1 milijuna noćenja, Dubrovnik s 3,8 i Poreč s 3,2 milijuna noćenja. Destinacija koja je u 2023. godini ostvarila više od milijun noćenja, a nije godinu dana ranije je Omiš. Većina obalnih destinacija ostvaruje međugodišnji rast turističkog prometa u 2023. godini. Pritom predvodi Split s međugodišnjim rastom broja noćenja od 11,1 posto, iza kojeg slijede Dubrovnik s rastom od 9,2 posto i Zadar s rastom od 8,2 posto.

Tablica 6.

Destinacije Jadranske Hrvatske sa zabilježenih više od milijun noćenja turista u 2023. godini

	Noćenja	Dolasci	Indeks promjene noćenja 2023. 2022.	Prosječni broj noćenja po dolasku
Rovinj - Rovigno	4.128.901	729.266	100,8	5,7
Dubrovnik	3.805.726	1.235.533	109,2	3,1
Poreč - Parenzo	3.247.036	622.103	100,5	5,2
Split	2.908.550	949.385	111,0	3,1
Umag - Umago	2.689.153	542.446	103,6	5,0
Medulin	2.657.651	436.488	97,0	6,1
Zadar	2.145.586	608.834	108,2	3,5
Funtana - Fontane	2.060.472	309.502	104,3	6,7
Pula - Pola	1.997.014	442.330	103,6	4,5
Mali Lošinj	1.902.655	282.012	97,0	6,7
Tar-Vabriga - Torre-Abrega	1.901.241	270.989	101,5	7,0
Crikvenica	1.830.508	366.219	100,6	5,0
Novalja	1.813.379	291.985	99,4	6,2
Vrsar - Orsera	1.746.307	236.652	101,6	7,4
Makarska	1.615.129	300.675	102,9	5,4
Krk	1.422.837	252.591	101,3	5,6
Opatija	1.349.087	432.413	103,9	3,1
Šibenik	1.329.152	293.622	95,5	4,5
Labin	1.280.552	234.306	100,6	5,5
Rab	1.230.430	180.238	98,5	6,8
Novigrad - Cittanova	1.209.846	236.455	101,7	5,1
Vodice	1.174.623	229.941	101,9	5,1
Nin	1.170.606	160.042	100,6	7,3
Fažana - Fasana	1.111.164	154.761	103,4	7,2
Omiš	1.002.813	165.086	101,0	6,1
Baška	1.001.354	181.834	99,4	5,5

Izvor: Sistematizacija i izračun autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Istovremeno, smanjenje broja noćenja zabilježili su Medulin [za 3 posto], Mali Lošinj [za 3 posto], Novalja [za 0,6 posto], Šibenik [za 4,5 posto], Rab [za 1,5 posto] i Baška [za 0,6 posto]. U promatranim priobalnim i otočnim destinacijama, turisti su se prošle godine u prosjeku najkraće zadržavali u Opatiji, Dubrovniku i Splitu [po 3,1 noći], a najduže boravili u Vrsaru [7,4 noći], Ninu [7,5 noći], te zatim u Fažani [7,2 noći] i u Tar-Vabrigi [7,0 noći].

Tablica 7.

Destinacije kontinentalnog dijela zemlje sa zabilježenih više od 20.000 noćenja turista u 2023. godini

	Noćenja	Dolasci	Indeks promjene noćenja 2023. 2022.	Prosječni broj noćenja po dolasku
Grad Zagreb	2.507.454	1.300.694	113,7	1,9
Rakovica	283.036	160.916	107,7	1,8
Tuhelj	177.489	70.021	106,2	2,5
Osijek	155.683	76.241	118,0	2,0
Sveti Martin na Muri	146.575	61.109	104,7	2,4
Slunj	86.379	47.244	97,3	1,8
Vukovar	81.008	54.186	140,6	1,5
Varaždin	80.340	41.518	119,5	1,9
Stubičke Toplice	76.466	30.590	94,3	2,5
Karlovac	75.543	49.240	120,1	1,5
Velika Gorica	74.268	49.367	114,1	1,5
Varaždinske Toplice	55.954	13.847	124,2	4,0
Daruvar	55.358	16.162	117,0	3,4
Duga Resa	47.215	21.741	110,2	2,2
Vinkovci	46.063	25.101	101,1	1,8
Slavonski Brod	44.746	27.536	117,9	1,6
Jastrebarsko	43.816	29.905	132,1	1,5
Sveta Nedelja	42.121	25.452	112,5	1,7
Ogulin	39.641	23.696	112,3	1,7
Donja Stubica	36.380	17.580	136,6	2,1
Ivanić-Grad	33.495	9.940	115,0	3,4
Samobor	33.150	18.381	115,6	1,8
Krapinske Toplice	32.932	14.495	110,3	2,3
Čakovec	28.987	15.331	211,4	1,9
Đakovo	21.633	10.445	118,7	2,1
Tounj	21.577	21.577	688,7	1,0
Krapina	20.162	14.685	116,5	1,4

Izvor: Sistematizacija i izračun autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

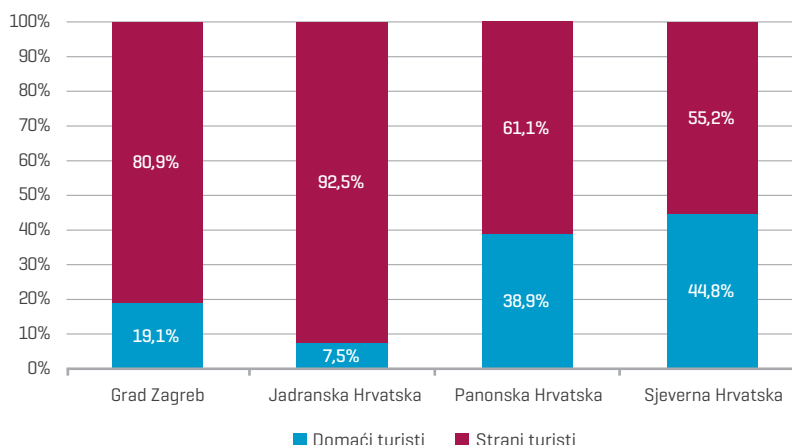
Promatrajući turistički promet ostvaren na razini destinacija kontinentalnog dijela zemlje², očekivano najviše noćenja u 2023. godini bilježi Grad Zagreb – 2,5 milijuna [tablica 7]. Zatim slijedi Rakovica s 283.036 noćenja te Tuhelj s 177.489 noćenja.

Od ukupno 336 lokalnih destinacija u kontinentalnim županijama Hrvatske njih svega pet u 2023. godini bilježi više od 100.000 noćenja. To su: Grad Zagreb, Rakovica, Tuhelj, Osijek i Sveti Martin na Muri. Za usporedbu, 2022. godine u ovu grupu su ulazile sve navedene kontinentalne destinacije, dok u 2021. godini nije ulazio Grad Osijek s tada ostvarenih 97.208 noćenja. Samo na Grad Zagreb otpada 51,5 posto noćenja turista ostvarenih na području kontinentalnog dijela Hrvatske 2023. godine. Svega osam destinacija bilježi više od 50.000, a manje od 100.000 noćenja, dok njih 14 ostvaruje između 20 i 50 tisuća noćenja. Usporedi li se ostvareni broj noćenja u 2023. godini na međugodišnjoj razini, vidljiv je rast u gotovo svim promatranim destinacijama, uz iznimke Slunja i Stubičkih Toplica. Najveći međugodišnji porast broja noćenja turista zabilježen je u Tounju [588,7 posto], iza kojeg slijede Čakovec s međugodišnjim rastom od 111,4 posto i Vukovar s 40,6 posto. Turisti su se u 2023. godini u prosjeku najkraće zadržavali u Tounju [1 noć], dok su najduže boravili u Varaždinskim Toplicama [4 noći], te zatim u Daruvaru i Ivanić-Gradu [po 3,4 noći].

Slika 16 prikazuje strukturu turističke potražnje na razini prostornih cjelina Jadranske Hrvatske, Panonske Hrvatske, Sjeverne Hrvatske i Grada Zagreba [NUTS2 regije]. Strani turisti izrazito prevladavaju u strukturi noćenja i dolazaka turista u Jadranskoj Hrvatskoj [92,5 posto ukupnog broja noćenja] i Gradu Zagrebu [80,9 posto].

Slika 16.
Noćenja turista, Grad Zagreb, Jadranska Hrvatska, Panonska Hrvatska i Sjeverna Hrvatska, 2023.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

² Destinacije koje su smještene na području dosadašnje NUTS2 regije Kontinentalne Hrvatske, odnosno na prostoru trenutno važećih NUTS2 regija Panonske Hrvatske, Sjeverne Hrvatske i Grada Zagreba.

Premda i u destinacijama Panonske i Sjeverne Hrvatske više od polovice turističkih noćenja čine noćenja stranih turista, one se ipak u značajnoj mjeri oslanjaju i na domaću turističku potražnju. Domaći turisti su prošle godine ostvarili 44,8 posto ukupnog broja turističkih noćenja Sjeverne Hrvatske i 38,9 posto ukupnog broja turističkih noćenja Panonske Hrvatske.

Glavna emitivna tržišta stranih posjetitelja prema državi podrijetla u 2023. godini

“ Najviše dolazaka i noćenja u 2023. ostvarili su turisti iz Njemačke, 19 posto ukupno ostvarenih stranih dolazaka i 26,5 posto ukupno ostvarenih noćenja stranih turista.

Analizirano prema emitivnim tržištima, najviše dolazaka i noćenja i u 2023. ostvarili su turisti iz Njemačke, i to 3,2 milijuna dolazaka [19 posto ukupno ostvarenih stranih dolazaka] i 22,3 milijuna noćenja [26,5 posto ukupno ostvarenih noćenja stranih turista] [tablica 8]. Zatim prema udjelu u ukupnom broju ostvarenih noćenja stranih turista slijede turisti iz Slovenije i Austrije [po 9,1 posto], Poljske [7,5 posto] i Češke [5,9 posto]. Noćenja koja su ostvarili turisti iz navedenih pet zemalja čine 58,2 posto ukupnog broja noćenja stranih turista u Hrvatskoj 2023. godine. Pribroje li im se noćenja koja su ostvarili turisti iz Italije, Ujedinjenog Kraljevstva, Mađarske, Slovačke i Nizozemske, vidljivo je kako turisti iz svega deset zemalja ostvaruju 78,1 posto ukupnog turističkog prometa stranih turista u Hrvatskoj prošle godine.

Analiza dinamike kretanja pokazuje kako su za Hrvatsku turisti iz vodećeg emitivnog tržišta – njemačkog, zabilježili pad broja noćenja u 2023. godini, i to za 5,2 posto na međugodišnjoj razini. Uz turiste iz Njemačke, smanjenje broja noćenja zabilježeno je kod turista iz Češke [9 posto], Slovačke [1,3 posto] i Nizozemske [4,1 posto]. Kod svih ostalih vodećih emitivnih tržišta zabilježen je međugodišnji rast broja noćenja. Pri tome je najveći rast zabilježen kod turista iz Ukrajine [48,3 posto], Mađarske [18,4 posto] i Švedske [15,2 posto]. U hrvatskim turističkim destinacijama u prošloj godini su se u prosjeku najduže zadržavali turisti iz Njemačke [7 noći] i Češke [6,4 noći], a najkraće turisti iz SAD-a [2,6 noći].

Na slici 17 prikazana je usporedba strukture noćenja stranih i domaćih turista prema vrsti smještajnog objekta u 2023. godini. Smještajni objekti razvrstani su sukladno NKD-u 2007. u četiri skupine unutar odjeljka 55 „Smještaj“: skupina 55.1 „Hoteli i sličan smještaj“, skupina 55.2 „Odmarašta i slični objekti za kraći odmor“, skupina 55.3 „Kampovi i prostori za kampiranje“ te skupina 55.9 „Ostali smještaj“.

MEĐU GLAVNIM EMITIVNIM TRŽIŠTIMA HRVATSKOG
TURIZMA NAJVEĆI PORAST BROJA NOĆENJA U
2023. GODINI IMALI SU GOSTI IZ UKRAJINE U
VISINI OD 48,3 POSTO.

Tablica 8.
Glavna emitivna tržišta
stranih posjetitelja
prema državi podrijetla
u 2023. godini

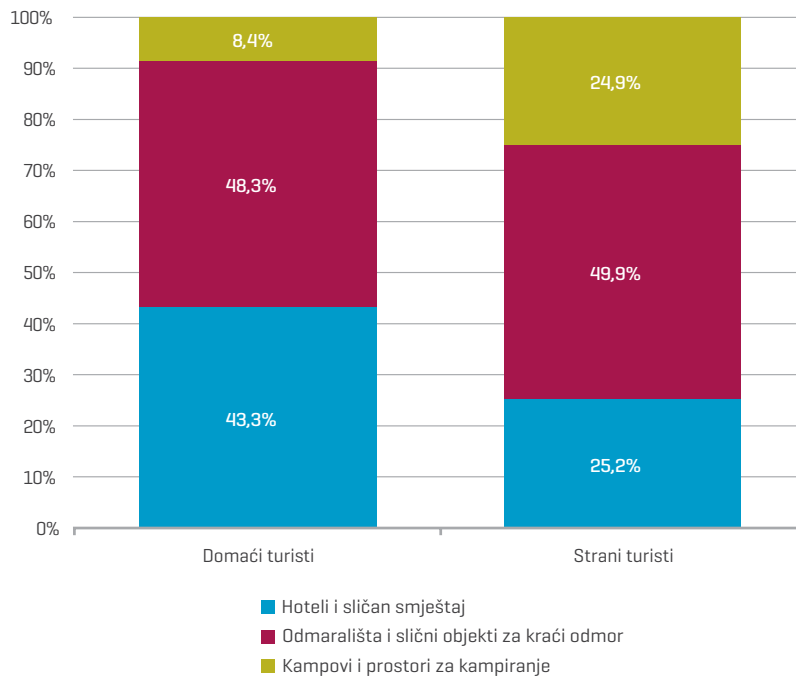
Izvor: Državni zavod za statistiku.

	Broj noćenja 2022.	Broj noćenja 2023.	Indeks promjene noćenja 2023. 2022.	Struktura noćenja 2023., %	Broj noćenja po dolasku 2023.
Njemačka	23.555.423	22.329.473	94,8	26,5	7,0
Slovenija	7.470.057	7.684.254	102,9	9,1	5,1
Austrija	7.439.907	7.640.145	102,7	9,1	5,0
Poljska	6.335.512	6.359.514	100,4	7,5	6,1
Češka	5.508.190	5.010.620	91,0	5,9	6,4
Italija	3.897.516	3.932.149	100,9	4,7	4,1
Ujedinjeno Kraljevstvo	3.402.723	3.466.794	101,9	4,1	4,7
Mađarska	2.808.907	3.326.048	118,4	3,9	4,8
Slovačka	3.071.636	3.031.928	98,7	3,6	6,2
Nizozemska	3.139.135	3.009.590	95,9	3,6	5,6
Francuska	1.783.368	1.890.220	106,0	2,2	3,3
Bosna i Hercegovina	1.574.244	1.768.600	112,3	2,1	4,0
SAD	1.399.428	1.733.959	123,9	2,1	2,6
Ukrajina	920.209	1.364.440	148,3	1,6	5,8
Švicarska	1.162.249	1.202.045	103,4	1,4	4,2
Švedska	909.875	1.048.308	115,2	1,2	4,9
Srbija	821.801	913.493	111,2	1,1	4,3

Najviše noćenja stranih turista, 42,1 milijun, ostvareno je u odmaralištima i sličnim objektima [49,9 posto ukupno ostvarenih noćenja stranih turista]. Zatim slijede hoteli i sličan smještaj s ostvarenih 21,2 milijuna noćenja stranih turista, odnosno 25,2 posto. Najmanji se dio ukupnog broja noćenja stranih turista prošle godine realizirao u kampovima i prostorima za kampiranje, 20,9 milijuna što čini 24,9 posto ukupnog broja noćenja stranih gostiju. Valja posebno istaknuti trend rasta udjela noćenja stranih gostiju u hotelima i sličnom smještaju. Taj je udio 2021. godine iznosio 20,5 posto, 2022. godine 24 posto da bi 2023. godine nastavio s rastom i dosegnuo razinu od 25,2 posto.

Slika 17.
Struktura noćenja stranih i domaćih turista prema vrsti smještajnih objekata u 2023. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Usporedi li se ova struktura sa strukturom noćenja domaćih turista, najveća razlika u odnosu na domaće turiste uočava se kod hotela i sličnog smještaja te kod kampova i prostora za kampiranje. U hotelima i sličnom smještaju domaći su turisti prošle godine ostvarili 43,3 posto ukupnog broja noćenja domaćih turista, što je iznad udjela stranih turista od 25,2 posto. S druge strane, u kampovima i prostorima za kampiranje ostvareno je svega 8,4 posto ukupnog broja noćenja domaćih turista, što je značajno ispod udjela u strukturi noćenja stranih turista koji je iznosio već spomenutih 24,9 posto.

Značaj turizma u gospodarstvu Republike Hrvatske

—Kada je riječ o statističkom praćenju turizma, važno je napomenuti da turizam nije definiran kao zasebna kategorija (područje, odjeljak, skupina djelatnosti ili razred) unutar Nacionalne klasifikacije djelatnosti 2007. (NKD 2007.)³, već se radi o skupu različitih djelatnosti, što otežava procjene njegovog značaja za cjelokupno gospodarstvo. Prilikom procjenjivanja izravnoga ekonomskog doprinosa turizma nacionalnom gospodarstvu koristi se satelitski račun turizma. Satelitski račun turizma predstavlja dodatak Sustavu nacionalnih računa (SNA) i osmišljen je kako bi se omogućilo bolje uključivanje statistike turizma u statistiku nacionalnih računa. Državni zavod za statistiku je u siječnju 2022. godine po drugi put objavio rezultate izračuna ekonomske važnosti turizma za hrvatsko gospodarstvo sukladno metodologiji satelitskog računa turizma. Prethodni izračun ekonomske važnosti turizma utemeljen na metodologiji satelitskog računa turizma DZS je objavio u siječnju 2019. za 2016. godinu, a prvi izračun je objavio Institut za turizam 2014. za 2011. godinu.

Prema satelitskom računu turizma, udio sektora turizma u bruto domaćem proizvodu (BDP-u) Hrvatske za 2019. godinu iznosio je 11,8 posto (tablica 9) (Rašić, 2022, str. 25). Usporedbe radi, 2011. godine sektor turizma činio je 10,4 posto BDP-a Hrvatske (Institut za turizam, 2014), a 2014. 11,4 posto (DZS, 2019). Pored udjela turizma u BDP-u nacionalnog gospodarstva, najvažniji pokazatelji izvedeni iz satelitskog računa turizma su: vrijednost unutarnje turističke potrošnje, dolazni turistički izdaci, domaći turistički izdaci, bruto dodana vrijednost turističkih djelatnosti i izravna bruto dodana vrijednost turizma.

Prema procjenama za 2019. godinu, unutarnja turistička potrošnja iznosila je 91,7 milijardi kuna, od čega su unutarnji turistički izdaci iznosili 89,6 milijardi kuna (97,7 posto), dok su ostale sastavnice potrošnje iznosile 2,1 milijardu kuna (2,3 posto) (tablica 10). Promotri li se struktura unutarnje

3 Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007. je klasifikacija svih ekonomskih djelatnosti Republike Hrvatske i koristi se za prikupljanje, upisivanje, obradu, objavu i diseminaciju statističkih podataka, a u primjeni je od 1. siječnja 2008. godine. Također, koristi se i za razvrstavanje poslovnih subjekata (pravnih i fizičkih osoba) kao i za vođenje poslovnih registara. NKD 2007. usklađen je sa statističkom klasifikacijom ekonomskih djelatnosti EU-a – NACE Rev. 2.

UDIO SEKTORA TURIZMA U BRUTO DOMAĆEM PROIZVODU HRVATSKE ZA 2019. GODINU IZNOSIO JE 11,8 POSTO.

turističke potrošnje prema rezidentnosti turista, vidljivo je da prevladava potrošnja stranih turista s udjelom od 87 posto (78 milijardi kuna), dok izdaci domaćih turista čine tek 13 posto (11,7 milijardi kuna) turističke potrošnje. U ukupnim izdacima stranih turista prevladavaju izdaci turista koji su ostvarili barem jedno noćenje te čine 94 posto ukupnih izdataka, dok jednodnevni posjetitelji ostvaruju 6 posto dolaznih turističkih izdataka. Nadalje, prema procjenama za 2019. godinu, turističke djelatnosti ostvarile su bruto dodanu vrijednost u visini od 82,8 milijardi kuna, odnosno 24,4 posto ukupno ostvarene bruto dodane vrijednosti (BDV-a) te godine (tablica 9). Na taj način procijenjena bruto dodana vrijednost predstavlja zbroj ukupne bruto dodane vrijednosti svih poslovnih jedinica koje pripadaju turističkim djelatnostima, bez obzira na to pruža li se sva proizvodnja posjetiteljima i neovisno o stupnju specijalizacije procesa proizvodnje. U usporedbi s 2016. godinom BDV turističkih djelatnosti zabilježio je nominalni rast od 18,4 posto. Izravna bruto dodana vrijednost turizma koja se računa kao zbroj dijela bruto dodane vrijednosti koju u gospodarstvu stvaraju turističke djelatnosti ili ostale djelatnosti koje služe izravno posjetiteljima u odgovoru na unutarnju turističku potrošnju bila je niža i iznosila 38,5 milijardi kuna te je činila 11,35 posto ukupnog BDV-a (tablica 9). Za usporedbu, izravna bruto dodana vrijednost turizma 2016. godine iznosila je 31,7 milijardi kuna, odnosno 10,9 posto ukupnog BDV-a. Turistički omjer (omjer unutarnje turističke potrošnje i ukupne ponude dobara i usluga) u 2019. iznosio je 0,0948, što znači da je 9,5 posto ukupne ponude dobara i usluga korišteno za podmirenje turističke potražnje.

Tablica 9.

Bruto dodana vrijednost turističkih djelatnosti, izravna bruto dodana vrijednost turističkih djelatnosti i izravni bruto domaći proizvod turizma u 2016. i 2019. godini

Napomena: * p.b. – postotni bod.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

	2016.	2019.	Indeks 2019./2016.
Bruto dodana vrijednost turističkih djelatnosti, u milijunima kuna	69.948	82.840	118,4
Udio bruto dodane vrijednosti turističkih djelatnosti u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti	24,0%	24,4%	0,40 p.b.*
Izravna bruto dodana vrijednost turizma, u milijunima kuna	31.734	38.509	121,3
Udio izravne bruto dodane vrijednosti turizma u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti	10,9%	11,35%	0,45 p.b.*
Izravni BDP turizma, u milijunima kuna	40.040	48.739	121,7
Udio turizma u BDP-u	11,4%	11,8%	0,4 p.b.*

Tablica 10.
Unutarnja turistička
potrošnja, u milijunima
kuna, 2016. i 2019.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

	2016.	2019.	Indeks 2019./2016.
Unutarnji turistički izdaci	76.955	89.642	116,5
dolazni	66.433	77.968	117,4
domaći	10.523	11.674	110,9
Ostale sastavnice turističke potrošnje	1.661	2.081	125,3
Ukupna unutarnja turistička potrošnja	78.616	91.724	116,7

“ Najveći doprinos dodanoj vrijednosti turističkog sektora daje djelatnost smještaja, u kojoj je 2022. godine realizirano 48,9 posto ukupne dodane vrijednosti turizma.

Za procjenu doprinosa turističkog sektora broju poduzeća i ukupnoj zaposlenosti hrvatskog gospodarstva korištena je metodologija Eurostata. Prema toj je metodologiji sektor turizma sastavljen od pet djelatnosti: djelatnosti prijevoza, djelatnosti pružanja smještaja, djelatnosti pripreme i posluživanja hrane i pića, djelatnosti iznajmljivanja i zakupa motornih vozila te djelatnosti putničkih agencija. Obuhvat djelatnosti temelji se na Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD 2007.), i to na razini odjeljaka, skupina i razreda (4 znamenke). Djelatnost prijevoza obuhvaća sljedeće razrede: 4910 – Željeznički prijevoz putnika, međugradski, 4932 – Taksi služba, 4939 – Ostali kopneni prijevoz putnika, d. n., 5010 – Pomorski i obalni prijevoz putnika, 5030 – Prijevoz putnika unutrašnjim vodenim putovima te 5110 – Zračni prijevoz putnika. U djelatnost pružanja smještaja ulaze razredi iz područja H, odjeljka 55 (Smještaj): 5510 – Hoteli i sličan smještaj, 5520 – Odmarališta i slični objekti za kraći odmor i 5530 – Kampovi i prostori za kampiranje. Djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića obuhvaća razred 5610 – Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane i razred 5630 – Djelatnosti pripreme i usluživanja pića. Djelatnost iznajmljivanja i zakupa motornih vozila sačinjava razred 7721 – Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) opreme za rekreaciju i sport, i skupina N771 – Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) motornih vozila. Djelatnost putničkih agencija obuhvaća cijeli odjeljak 79 – Putničke agencije, organizatori putovanja (turooperatori) i ostale rezervacijske usluge te djelatnosti povezane s njima.

Posljednji podaci o broju zaposlenih i broju poduzeća na ovoj razini NKD-a dostupni su za 2022. godinu iz baze podataka Državnog zavoda za statistiku Strukturne poslovne statistike⁴.

U turizmu u Hrvatskoj su u 2022. godini bila aktivna 30.419 poduzeća koja su zapošljavala 121.341 radnika. Poduzeća turističkog sektora čine 13,4 posto ukupnog broja poduzeća u Hrvatskoj 2022. godine i na njih otpada 10,8 posto ukupne zaposlenosti poduzetničkog sektora. Turistički sektor

⁴ Strukturne poslovne statistike (SPS) osiguravaju informacije o prihodima i rashodima, zaposlenosti, produktivnosti, nacionalnoj i regionalnoj specijalizaciji, veličini poduzeća, investicijama itd. Podaci su prikazani prema područjima i odjeljcima Nacionalne klasifikacije djelatnosti 2007. (NKD 2007.). Obuhvaćena su aktivna poduzeća – pravne i fizičke osobe – koja su, prema glavnoj djelatnosti, svrstana u područja B do N, te u odjeljak 95 područja S NKD-a 2007.

obilježava ispodprosječni broj zaposlenih po poduzeću, 4 zaposlena, dok prosjek na razini hrvatskog gospodarstva iznosi 5 zaposlenih po poduzeću. Analizira li se vrijednost ovog pokazatelja po pojedinim turističkim djelatnostima, vidljivo je da se kao izrazito radno intenzivna djelatnost ističe djelatnost pružanja smještaja s 11,1 zaposlenih po poduzeću. U ostalim se djelatnostima prosječan broj zaposlenih po poduzeću kretao u rasponu od 1,5 zaposlena po poduzeću u djelatnosti iznajmljivanja vozila do 3,6 zaposlena u djelatnosti hrane i pića.

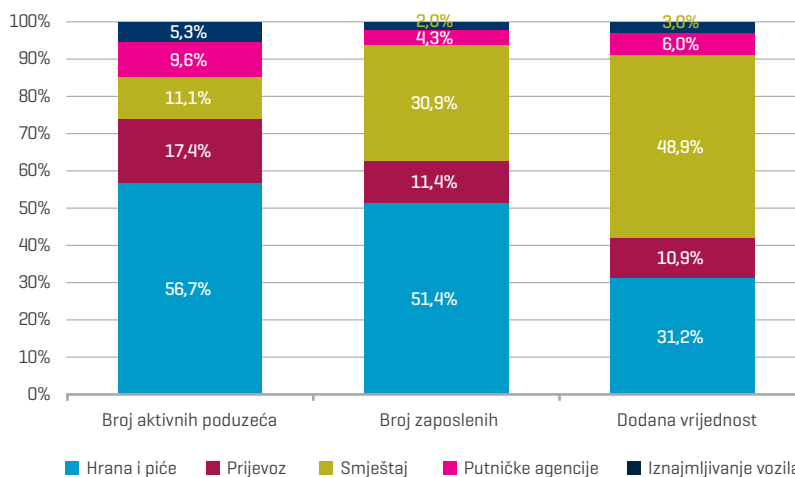
Analiza strukture broja poslovnih subjekata po turističkim djelatnostima pokazuje kako više od polovice poduzeća, njih 17.254 (56,7 posto) čine poduzeća koja obavljaju djelatnost posluživanja hrane i pića, zatim slijede poduzeća registrirana u djelatnosti prijevoza (5.290 ili 17,4 posto) i poduzeća koja obavljaju djelatnost pružanja smještaja (3.372 ili 11,1 posto) (slika 18). Djelatnost iznajmljivanja vozila bilježi najmanji broj poslovnih subjekata, 1.597 (5,3 posto), dok putničke agencije čine 9,6 posto ukupnog broja poduzeća turističkog sektora u Hrvatskoj.

Struktura zaposlenosti po djelatnostima prikazuje u kojoj mjeri pojedine djelatnosti pridonose ukupnoj zaposlenosti sektora turizma (slika 18). Turističke djelatnosti s većim udjelom u ukupnom broju poduzeća ujedno su i djelatnosti s većim doprinosom zaposlenosti: djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića (51,4 posto), djelatnost pružanja smještaja (30,9 posto), prijevoz (11,4 posto), putničke agencije (4,3 posto) i djelatnost iznajmljivanja vozila (2,0 posto).

Iako je u djelatnosti smještaja najmanji broj registriranih poslovnih subjekata, ona daje najveći doprinos dodanoj vrijednosti ukupnog turističkog sektora. U 2022. godini u djelatnosti smještaja realizirano je 1,6 milijardi eura dodane vrijednosti što čini 48,9 posto ukupne dodane vrijednosti turizma.

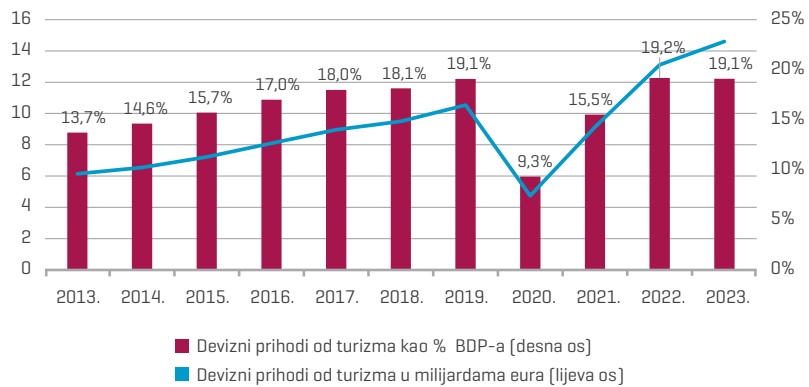
Slika 18.
Struktura poduzeća, zaposlenosti i dodane vrijednosti po djelatnostima sektora turizma, 2022.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika 19.
Devizni prihodi od turizma u Hrvatskoj, 2013. – 2023.

Izvor: Hrvatska narodna banka i Državni zavod za statistiku.

“**Turizam je 2023. godine ostvario devizne prihode u visini od 14,6 milijardi eura, što čini 19,1 posto bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske.**

Istovremeno, prema veličini doprinosa dodanoj vrijednosti ukupnog turističkog sektora, slijedi djelatnost hrane i pića u kojoj je ostvarena 1 milijarda eura dodane vrijednosti što čini 31,2 posto ukupne dodane vrijednosti sektora turizma. U djelatnosti prijevoza ostvareno je 10,9 posto od ukupne dodane vrijednosti turizma, u djelatnosti putničkih agencija 6 posto, dok je u djelatnosti iznajmljivanja vozila realizirano 3 posto od ukupne dodane vrijednosti turizma Republike Hrvatske.

Hrvatski turizam je 2023. godine ostvario devizne prihode u visini od 14,6 milijardi eura, što čini 19,1 posto bruto domaćeg proizvoda⁵ (slika 19). U 2023. godini je premašena razina deviznih prihoda od stranih turista iz pretpandemijske 2019. godine kada je iznosila 10,5 milijardi eura.

5 Procjena na temelju podataka Hrvatske narodne banke.

Najveća trgovačka društva

Prema podacima Poslovne Hrvatske, u 2023. godini je u djelatnosti 55.10 „Hoteli i sličan smještaj“ bilo aktivno 1.572 poslovnih subjekata⁶ koji su ostvarili ukupne prihode od 3,1 milijardu eura. S obzirom na veličinu⁷ poslovnih subjekata u 2023. godini bilo je 1.205 mikro, 277 malih, 73 srednje velikih i 17 velikih poduzeća. Analiza financijskih pokazatelja deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti „Hoteli i sličan smještaj“ ukazuje na pozitivna kretanja sektora tijekom 2023. godine [tablica 11]. Osnovna obilježja poslovanja promatrane grupe turističkih poduzeća su povećanje prihoda, zaposlenosti i poslovanje s dobiti. Ukupni prihodi deset vodećih trgovačkih društava ovog sektora u 2023. godini iznosili su 1,3 milijarde eura i bili za 4,8 posto veći u odnosu na prethodnu godinu. Broj zaposlenih povećan je s ukupno 12.702 u 2022. na 13.561 u 2023. godini (rast od 6,8 posto). Svih deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti „Hoteli i sličan smještaj“ zaključilo je 2023. godinu s pozitivnim poslovnim rezultatom, a gledano kumulativno ostvarilo je dobit u visini od 162,8 milijuna eura. Najveću bruto dobit ostvarilo je društvo Plava laguna d.d. u visini od 52,7 milijuna eura, iza kojeg s ostvarenom bruto dobiti od 37 milijuna eura slijedi Maistra d.d. te zatim Valamar Riviera d.d. koja je ostvarila bruto dobit od 32,9 milijuna eura. Slabiji rast ukupnih prihoda od rasta zaposlenosti doveo je do smanjenja proizvodnosti rada na razini grupe deset vodećih društava ovog sektora s 94,2 tisuće eura u 2022. na 92,5 tisuće eura u 2023. godini. Vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti za deset vodećih turističkih poduzeća u 2023. godini iznosila je 1,1 te je u odnosu na 2022. godinu kada je iznosila 1,4 nešto nepovoljnija. Prilikom tumačenja koeficijenta tekuće likvidnosti valja napomenuti kako su u djelatnostima poput turizma niže vrijednosti likvidnosti (uz preduvjet da su ostali pokazatelji poslovanja pozitivni) često povezane sa znatno kraćim rokovima plaćanja dobavljačima (30 do 60 dana) u usporedbi s rokovima

⁶ Obuhvat se odnosi samo na subjekte koji predaju godišnja financijska izvješća.

⁷ Prema Zakonu o računovodstvu (NN 78/15, 134/15) poduzetnici se ovisno o pokazateljima (ukupna aktiva, prihodi i prosječni broj radnika) razvrstavaju u četiri kategorije: mikro, mali, srednji i veliki poduzetnici. Mikro poduzetnici su subjekti s aktivom do 450 tisuća eura, prihodima do 900 tisuća eura i s godišnjim prosjekom od 10 zaposlenih. Mali poduzetnici su oni koji ne ulaze u kategoriju mikro poduzetnika i aktiva im iznosi do 5 milijuna eura, prihodi do 10 milijuna eura te u prosjeku godišnje zapošljavaju 50 zaposlenih. Srednji poduzetnici su oni koji ne ulaze u prve dvije kategorije i aktiva im iznosi do 25 milijuna eura, prihodi do 50 milijuna eura, a prosječan broj radnika tijekom poslovne godine je 250. Veliki poduzetnici prelaze pokazatelje za srednje poduzetnike u 2 od 3 kriterija.

U 2023. GODINI JE DESET VODEĆIH TRGOVAČKIH DRUŠTAVA DJELATNOSTI „HOTELI I SLIČAN SMJEŠTAJ“ OSTVARILO UKUPNE PRIHODE OD 1,3 MILIJARDE EURA, ŠTO JE 4,8 POSTO VIŠE NEGO PRETHODNE GODINE.

za naplatu potraživanja. Koeficijent zaduženosti u 2023. godini iznosio je 0,34, što je za 2,5 posto ispod razine od 0,35 iz 2022. Zanimljiv je podatak da deset vodećih trgovačkih društava u 2023. godini ostvaruje čak 41 posto ukupnih prihoda djelatnosti „Hoteli i sličan smještaj“.

Tablica 11.

Prosječne vrijednosti odabranih pokazatelja poslovanja deset vodećih trgovačkih društava u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2022. i 2023. godini

Napomene: Bruto marža = bruto dobit/ukupan prihod*100; koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; koeficijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; produktivnost = ukupan prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

	2022.	2023.	2023./2022.
Ukupni prihod (u milijunima eura)	1.196,7	1.254,7	104,8
Dobit prije oporezivanja (u milijunima eura)	231,7	162,8	70,2
Broj zaposlenih	12.702	13.561	106,8
Bruto marža (u %)	19,4	13,0	67,0
Proizvodnost rada (prihod u tisućama eura po zaposlenom)	94,2	92,5	98,2
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	0,37	0,38	104,6
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,4	1,1	81,4
Koeficijent ukupne zaduženosti	0,35	0,34	97,5

U tablici 12 prikazani su ključni pokazatelji poslovanja deset vodećih poduzeća iz hrvatskog turističkog sektora. Mjereno ukupnim prihodima, unutar deset vodećih društava turističkog sektora u 2023. godini nalaze se redom Valamar Riviera d.d., Maistra d.d., Plava laguna d.d., Arena Hospitality Group d.d., Imperial Riviera d.d., Sunce hoteli d.d., HUP-ZAGREB d.d., Jadranski luksuzni hoteli d.d., Jadranka turizam d.o.o. i Liburnia Riviera Hoteli d.d.

“ Najveće prihode u 2023. godini ostvarila su društva Valamar Riviera d.d. (299,5 milijuna eura) i Maistra d.d. (230,2 milijuna eura).

Među deset vodećih poduzeća hrvatskog hotelijerskog sektora u 2023. godini svega je njih dvoje ostvarilo pad ukupnih prihoda u odnosu na 2022. godinu, Plava laguna d.d., od -3,4 posto i Valamar Riviera d.d., od -9,6 posto. Najveće međugodišnje povećanje ukupnih prihoda zabilježilo je društvo HUP-ZAGREB d.d. (33,7 posto) iza kojeg slijede društva Sunce hoteli d.d. s rastom od 18,9 posto te Imperial Riviera d.d. s rastom od 17,3 posto. U ostalim se društvima međugodišnji rast ukupnih prihoda kretao u rasponu od 1,3 posto (Jadranka turizam d.o.o.) do 15,6 posto (Liburnia Riviera Hoteli d.d.). Pozitivna kretanja zabilježena su kod većine društava i kada je riječ o broju zaposlenih. Smanjenje broja zaposlenih u odnosu na 2022. godinu zabilježeno je kod svega dva vodeća društva ove djelatnosti, društva Jadranski luksuzni hoteli d.d., i to s 625 zaposlenih u 2022. na 605 zaposlenih u 2023. godini i društva Sunce hoteli d.d., koje je 2023. godine

_Tablica 12.

Odabrani pokazatelji deset najvećih trgovačkih društava prema prihodima u 2023. godini

	Ukupni prihod (u mil. eura)	Bruto dobit (u mil. eura)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža [%]	Produktivnost (u tis. eura)
Valamar Riviera d.d.	299,5	32,9	0,35	0,97	11,0	85.985,8
Maistra d.d.	230,2	36,9	0,31	0,88	16,0	95.908,9
Plava laguna d.d.	214,6	52,7	0,32	1,39	24,6	102.098,2
Arena Hospitality Group d.d.	93,6	7,5	0,33	1,26	8,0	107.933,6
Imperial Riviera d.d.	91,7	3,8	0,33	1,43	4,1	94.929,3
Sunce hoteli d.d.	74,2	5,6	0,27	2,01	7,5	83.261,5
HUP-ZAGREB d.d.	68,1	3,1	0,47	0,60	4,5	78.416,6
Jadranski luksuzni hoteli d.d.	64,2	15,3	0,43	2,32	23,8	106.109,9
Jadranka turizam d.o.o.	59,7	4,4	0,36	0,69	7,4	79.115,4
Liburnia Riviera Hoteli d.d.	58,9	0,6	0,42	0,60	1,0	94.461,7

Napomene: Bruto marža = bruto dobit/ukupan prihod*100; koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; koeficijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; produktivnost = ukupan prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

_Tablica 13.

Deset vodećih trgovačkih društava u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2023. godini prema podrijetlu kapitala i vrsti vlasništva

	Podrijetlo kapitala	Vlasništvo
Valamar Riviera d.d.	47% strani kapital	mješovito, > 50% privatno vlasništvo
Maistra d.d.	100% domaći kapital	privatno vlasništvo
Plava laguna d.d.	85% strani kapital	privatno vlasništvo
Arena Hospitality Group d.d.	1% strani kapital	mješovito, > 50% privatno vlasništvo
Imperial Riviera d.d.	100% domaći kapital	mješovito, > 50% privatno vlasništvo
Sunce hoteli d.d.	100% domaći kapital	privatno vlasništvo
HUP-ZAGREB d.d.	100% domaći kapital	privatno vlasništvo nakon pretvorbe
Jadranski luksuzni hoteli d.d.	100% domaći kapital	privatno vlasništvo
Jadranka turizam d.o.o.	100% domaći kapital	privatno vlasništvo
Liburnia Riviera Hoteli d.d.	71% strani kapital	mješovito, > 50% državno vlasništvo

Izvor: Poslovna Hrvatska.

zapošljavalo 15 radnika manje nego godinu dana ranije (891 naspram 906 radnika). Od deset najvećih trgovačkih društava u hotelijerskom sektoru Hrvatske u stopostotnom privatnom vlasništvu nalaze se Maistra d.d. (100 posto domaći kapital), Plava laguna d.d. (85 posto strani kapital), Jadranka turizam d.o.o. (100 posto domaći kapital), Sunce hoteli d.d. (100 posto domaći kapital) i Jadranski luksuzni hoteli d.d. (100 posto domaći kapital). U mješovitom vlasništvu s udjelom privatnog vlasništva većim od 50 posto nalaze se Valamar Riviera d.d. (47 posto strani kapital), Arena

Hospitality Group d.d. (1 posto strani kapital), Imperial Riviera d.d. (100 posto domaći kapital) i HUP-ZAGREB d.d. (100 posto domaći kapital). Društvo Liburnia Riviera Hoteli d.d. u mješovitom je vlasništvu s pretežno državnim kapitalom (više od 50%), porijeklo kapitala je 29 posto domaći, a 71 posto strani.

Izvještaj sa Zagrebačke burze

Na Zagrebačku burzu⁸ uvršteno je 14 dioničkih društava iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Od vodećih deset društava iz hotelske djelatnosti na Zagrebačku burzu uvršteno je njih šest, i to redom Arena Hospitality Group d.d., Imperial Riviera d.d., Liburnia Riviera Hoteli d.d., Maistra d.d., Plava laguna d.d. i Valamar Riviera d.d. U sastavu burzovnog indeksa Zagrebačke burze CROBEX nalaze se tri trgovačka društva iz turističkog sektora, Arena Hospitality Group d.d. s težinom u indeksu od 2,18 posto, Valamar Riviera d.d. s težinom u indeksu od 9,47 posto i Plava laguna d.d. s težinom u indeksu od 3,47 posto. Nakon što je revizijom indeksa CROBEX od 7. ožujka ove godine Odbor za indekse u sastav indeksa CROBEX uključio dionice društva Maistra d.d., revizijom provedenom 10. rujna dionice tog društva isključene su iz sastava CROBEX indeksa.

“Indeks CROBEXturist je u 2023. godini ostvario međugodišnji rast od 16,7 posto, a u prvoj polovici ove godine od 6,9 posto.

Kako bi se olakšalo praćenje tržišnih trendova i donošenje investicijskih odluka, od 22. veljače 2013. godine na Zagrebačku burzu uvedeni su i sektorski indeksi koji su uobičajeni na velikim svjetskim burzama. Jedan od takvih indeksa je i CROBEXturist kojim se prate prinosi i rizici u sektoru turizma. Radi se o cjenovnom indeksu, a uvjeti za uvrštenje u indeks su najmanje 60 posto dana trgovanja i *free float* tržišna kapitalizacija veća od 1,3 milijuna eura, dok je broj sastavnica neograničen (pri čemu svaka sastavnica ima jednaku težinu u indeksu)⁹. Bazni je datum 21. veljače 2013., a bazna vrijednost 1.000. U sastavu ovog indeksa trenutno se nalaze dionice društava Arena Hospitality Group d.d., Mon Perin d.d., Plave lagune d.d. i Valamar Riviere d.d. Indeks CROBEXturist u 2023. godini ostvario je rast od 16,7 posto u odnosu na prethodnu godinu, dok je godinu dana ranije ostvario međugodišnji pad od 1,79 posto. Dionica Valamar Riviere d.d. u 2023. godini bila je treća po redu najtrgovanija dionica na Zagrebačkoj burzi te je ostvarila međugodišnji rast prometa od 16,6 posto. Prema podacima trgovanja na Zagrebačkoj burzi, od siječnja do lipnja 2024. godine indeks CROBEXturist zabilježio je međugodišnji rast od 6,9 posto, a peta po redu dionica s najvećim prometom bila je dionica Valamar Riviere d.d.

⁸ Informacije preuzete sa Zagrebačke burze, <https://www.zse.hr>

⁹ Prema Odluci o indeksu CROBEXplus[®] i sektorskim indeksima od 15. prosinca 2022. godine. Preuzeto s: https://zse.hr/UserDocImages/index_documents/2022-CROBEXplus-Odluka-EUR.pdf

Turizam u EU-27 u 2024. i 2023. godini

“ Tijekom prvih osam mjeseci ove godine u turističkom smještaju u EU-27 ostvareno je 2,2 milijarde noćenja, što je 1,8 posto noćenja više nego u istom razdoblju 2023. godine.

U razdoblju od siječnja do kolovoza 2024. godine na području Europske unije (EU-27) ostvarene su 2,2 milijarde noćenja turista, što u usporedbi s istim razdobljem 2023. godine čini rast od 1,8 posto (39,3 milijuna noćenja više). U usporedbi s prvih osam mjeseci pretpandemijske 2019. godine, broj turističkih noćenja zabilježio je rast od 3,1 posto (65,8 milijuna noćenja više). Od ukupno ostvarenih noćenja turista na području EU-27 u razdoblju od siječnja do kolovoza ove godine strani turisti ostvarili su 47,8 posto, a domaći 52,2 posto. U odnosu na isto razdoblje 2023. godine strani turisti su turističkim smještajnim objektima u zemljama EU-a ostvarili 47,2 milijuna noćenja više (4,3 posto), dok su noćenja domaćih turista zabilježila blagi pad od 0,7 posto (7,9 milijuna noćenja manje). Promatrajući podatke po pojedinim zemljama, gotovo sve članice EU-a za koje su dostupni podaci zabilježile su 2024. povećanje broja noćenja u odnosu na prvih osam mjeseci 2023. godine. Iznimka su Francuska i Belgija s međugodišnjim padom broja noćenja turista od 0,8 odnosno 0,3 posto. S međugodišnjim rastom broja turističkih noćenja od 1,6 posto u odnosu na prvih osam mjeseci 2023. godine, Hrvatska je među 26 zemalja članica EU-a za koje su dostupni podaci zauzela 19. mjesto. U usporedbi s konkurentnim tržištima na Sredozemlju, Hrvatska je ostvarila skromniji rast od Albanije (22,6 posto), Malte (14,2 posto), Turske (6,8 posto), Cipra (5 posto), Portugala (3,7 posto), Grčke (3,4 posto), Španjolske (3,2 posto) i Crne Gore (2,2 posto). Godišnji podaci o rezultatima turističkog sektora Europske unije za 2023. godinu ukazuju na snažan oporavak ovog sektora od pandemije bolesti COVID-19. Ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja (2,93 milijarde noćenja) premašio je razine iz 2019., 2,88 milijardi (rast od 1,9 posto). Ujedno je zabilježen značajni rast u usporedbi s brojem turističkih noćenja u 2021. godini, i to u visini od 60 posto.

Gledano po zemljama EU-a broj noćenja domaćih i stranih turista u 2023. u usporedbi s 2019. povećao se u 10 država članica s dostupnim podacima, među kojima predvodi Nizozemska s rastom od 15,3 posto, zatim slijede Danska (14,1 posto), Portugal (9,4 posto), Belgija (5,1 posto), Španjolska (3,2 posto), Grčka (2,5 posto), Italija (2,4 posto), Slovenija (2,2 posto), Francuska (1,7 posto) i Hrvatska (1,3 posto).

Tablica 14.

Međugodišnje stope promjene broja turista u zemljama članicama EU-27 te odabranim zemljama od siječnja do kolovoza 2024. u odnosu na siječanj – kolovoz 2023. i siječanj – kolovoz 2019. godine

	Međugodišnja stopa promjene I. – VIII. 2024. / I. – VIII. 2023. [%]			Međugodišnja stopa promjene I. – VIII. 2024. / I. – VIII. 2019. [%]		
	Ukupno	Domaći turisti	Strani turisti	Ukupno	Domaći turisti	Strani turisti
EU-27	1,8%	-0,7%	4,8%	3,1%	2,1%	4,3%
Belgija	-0,3%	-2,6%	2,2%	5,2%	6,1%	4,3%
Češka	2,7%	-2,1%	10,0%	-0,2%	5,8%	-7,5%
Danska	0,8%	-1,8%	5,1%	13,5%	9,9%	19,3%
Njemačka	2,4%	1,5%	6,5%	0,9%	2,5%	-5,2%
Grčka	3,4%	2,2%	3,7%	5,7%	4,2%	6,0%
Estonija	42,2%	20,0%	29,0%	-5,0%	15,5%	-17,3%
Irska	5,7%	8,7%	3,6%	n.p.	n.p.	n.p.
Španjolska	3,2%	-2,2%	6,7%	5,3%	4,2%	5,9%
Francuska	-0,8%	-1,8%	1,4%	0,7%	0,8%	0,5%
Hrvatska	1,6%	7,2%	1,1%	1,3%	21,5%	-0,3%
Italija	0,0%	-4,7%	4,6%	1,0%	-7,1%	9,5%
Cipar	5,0%	-4,6%	5,9%	-6,5%	11,6%	-7,7%
Latvija	6,0%	2,5%	8,5%	-15,1%	13,6%	-27,4%
Litva	0,3%	-1,5%	4,0%	-4,3%	13,5%	-25,6%
Luksemburg	22,0%	17,6%	22,6%	17,2%	25,0%	16,1%
Mađarska	3,9%	2,4%	5,8%	-5,9%	-6,4%	-5,2%
Malta	14,2%	1,8%	15,1%	12,5%	52,8%	10,6%
Nizozemska	2,5%	1,4%	4,0%	18,6%	18,3%	19,1%
Austrija	2,4%	1,7%	2,7%	1,9%	1,9%	1,9%
Poljska	4,0%	3,6%	6,0%	2,3%	3,6%	-3,4%
Portugal	3,7%	1,2%	5,0%	12,4%	7,8%	14,8%
Rumunjska	4,1%	3,2%	9,2%	2,1%	4,2%	-7,9%
Slovenija	4,3%	-1,2%	6,3%	6,6%	-0,1%	9,1%
Slovačka	1,9%	1,1%	3,6%	-14,5%	-12,4%	-18,1%
Finska	0,4%	-2,6%	9,8%	-0,7%	4,4%	-12,9%
Švedska	0,8%	-2,0%	9,2%	-0,1%	-1,6%	4,3%
Ostale zemlje						
Island	-1,6%	4,5%	-3,3%	12,2%	94,1%	-0,4%
Lihtenštajn	5,1%	23,5%	4,8%	30,8%	44,6%	30,6%
Norveška	3,4%	1,2%	7,9%	7,8%	6,6%	10,5%
Švicarska	-66,6%	-64,4%	-69,2%	-65,1%	-60,6%	-70,1%
Crna Gora	2,2%	2,0%	2,2%	13,2%	20,1%	12,5%
Sjeverna Makedonija	5,0%	2,0%	2,2%	-5,6%	-11,0%	-3,1%
Albanija	22,6%	-3,8%	9,4%	122,4%	125,4%	121,1%
Srbija	3,4%	6,1%	31,1%	26,3%	9,2%	54,4%
Turska	6,8%	-1,8%	10,1%	1,5%	-2,3%	3,7%
Kosovo	19,7%	7,1%	6,6%	290,0%	421,5%	226,0%

Napomene: n.p. – podatak nije dostupan. Podaci za Bugarsku nisu dostupni.

Izvor: Eurostat [2024].

Zaključak i očekivanja

Turistički sektor u Hrvatskoj nastavlja s pozitivnim trendovima, uz naznaku da je u 2023. godini došlo do osjetnog usporavanja aktivnosti. Tako je rast broja noćenja u 2023. godini na međugodišnjoj razini iznosio 2,6 posto, u 2022. godini 28,3 posto, a u 2021. godini 72,1 posto. Usporavanje aktivnosti se može pripisati pojačanom konkurencijskom pritisku koji dolazi s drugih međunarodnih turističkih destinacija, ali i usporavanju gospodarskog rasta na glavnim emitivnim tržištima.

Sudeći barem prema broju realiziranih noćenja, zanimljivo je kako je 2023. godina uspjela premašiti rezultate iz pretpandemijske 2019. Pri tome je broj noćenja u 2023. godini bio veći za 1,3 posto nego u 2019. godini. Nastavak pozitivnih kretanja zabilježen je i u prvih devet mjeseci ove godine kada je Hrvatsku posjetilo 18,3 milijuna gostiju koji su ostvarili 88,4 milijuna noćenja. U odnosu na isto razdoblje 2023. godine, broj dolazaka turista povećan je za 3,2 posto, a broj noćenja za 0,9 posto. Od ukupno ostvarenih dolazaka turista strani turisti su ostvarili 87,6 posto, a od ukupno ostvarenih noćenja 91,4 posto. Zanimljivo je kako je u 2023. godini najveći relativni međugodišnji porast noćenja zabilježen u mjesecima koji su izvan ljetne sezone, i to u siječnju za 19,2 posto, u veljači za 14,2 posto, u ožujku za 20,9 posto, u travnju za 20,4 posto i u svibnju za 30,7 posto. Istovremeno je u srpnju došlo do smanjenja broja noćenja na godišnjoj razini za 0,9 posto, a u kolovozu za 2,3 posto. To ide u prilog činjenici o smanjenju sezonalnosti hrvatskog turizma u 2023. godini.

Iako su odmarališta i slični objekti za kraći odmor još uvijek najpoželjnija vrsta smještaja za turiste, obzirom da se u njima realizira gotovo polovina od ukupnog broja noćenja, primjetan je trend rasta udjela noćenja stranih gostiju u hotelima i sličnom smještaju. Taj je udio 2021. godine iznosio 20,5 posto, 2022. godine 24 posto da bi 2023. godine nastavio s rastom i dosegnuo razinu od 25,2 posto.

Nastavlja se trend skraćivanja boravka turista u hrvatskim turističkim odredištima. Mjereno pokazateljem ostvarenih noćenja po dolasku turista

može se ustvrditi kako su u prvih devet mjeseci 2024. godine strani turisti u prosjeku boravili 5,1 noć. U 2023. godini zadržavali su se u prosjeku 5,2 noći, a u 2022. godini 5,5 noći. U usporedbi sa stranim gostima, domaći se gosti zadržavaju znatno kraće u hrvatskim turističkim odredištima. Kod domaćih je gostiju također primjetan trend smanjivanja trajanja boravka u turističkim destinacijama. U prvih devet mjeseci ove godine domaći turisti su se u prosjeku zadržavali u turističkim destinacijama 3,3 noći. Istovremeno, u 2023. i 2022. godini domaći turisti su boravili 3,4 noći po dolasku.

U strukturi gostiju u obalnom i kontinentalnom dijelu Hrvatske dominiraju strani turisti, uz napomenu da se kontinentalni dio Hrvatske znatno više oslanja na domaće goste u odnosu na obalni dio Hrvatske. Najpopularnije turističke destinacije u Hrvatskoj u 2023. godini bile su Rovinj s 4,1 milijuna noćenja, Dubrovnik s 3,8 i Poreč s 3,2 milijuna noćenja.

Analiza dolazaka i noćenja prema emitivnim tržištima pokazuje kako su najviše dolazaka i noćenja i u 2023. ostvarili turisti iz Njemačke, i to 3,2 milijuna dolazaka [19 posto ukupno ostvarenih stranih dolazaka] i 22,3 milijuna noćenja [26,5 posto ukupno ostvarenih noćenja stranih turista]. Slijede turisti iz Slovenije i Austrije [po 9,1 posto], Poljske [7,5 posto] i Češke [5,9 posto]. Analiza dinamike kretanja pokazuje kako su za Hrvatsku turisti iz vodećeg emitivnog tržišta – njemačkog, zabilježili pad broja noćenja u 2023. godini, i to za 5,2 posto na međugodišnjoj razini.

Analiza isplaćenih neto plaća ukazuje na zaostajanje turističkog sektora za prosjekom gospodarstva Hrvatske. To se može odraziti na poteškoće u privlačenju kvalificirane radne snage u ovaj sektor, te posljedično na kvalitetu pružanja usluga te na produktivnost samog sektora.

Devizni prihodi od turizma i dalje rastu. Oni su u prva dva tromjesečja 2024. godine bili veći za 7,5 posto u usporedbi s istim razdobljem 2023. godine. Također, u odnosu na isto razdoblje u pretpandemijskoj 2019. godini devizni prihodi od turizma bili su veći za 47,1 posto. Na važnost turizma za hrvatsko gospodarstvo ukazuje podatak da je udio sektora turizma u bruto domaćem proizvodu [BDP-u] Hrvatske za 2019. godinu iznosio 11,8 posto. Usporedbe radi, 2011. godine sektor turizma činio je 10,4 posto BDP-a, a 2014. 11,4 posto [Rašić, 2022, str. 25].

Analiza rezultata poslovanja poduzeća u djelatnosti 55.10 „Hoteli i sličan smještaj“ za 2023. godinu pokazuje kako su u toj godini bila aktivna 1.572 poslovna subjekta koja su ostvarila ukupne prihode od 3,1 milijarde eura. S obzirom na veličinu poslovnih subjekata u djelatnosti 55.10 „Hoteli i sličan

smještaj“ bilo je 1.205 mikro, 277 malih, 73 srednje velikih i 17 velikih poduzeća. Analiza financijskih pokazatelja deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti „Hoteli i sličan smještaj“ ukazuje na pozitivna kretanja sektora tijekom 2023. godine koja se ogledaju u povećanju prihoda, zaposlenosti i poslovanju s dobiti. Ukupni prihodi deset vodećih trgovačkih društava ovog sektora u 2023. godini iznosili su 1,3 milijarde eura i bili veći za 4,8 posto u odnosu na prethodnu godinu. Od vodećih deset društava iz hotelske djelatnosti na Zagrebačku burzu uvršteno je njih šest, i to redom Arena Hospitality Group d.d., Imperial Riviera d.d., Liburnia Riviera Hoteli d.d., Maistra d.d., Plava laguna d.d. i Valamar Riviera d.d.

Prema zadnjim dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku, *najveći doprinos ukupnoj dodanoj vrijednosti sektora turizma u 2022. godini dala je djelatnost smještaja*. Pri tome je u toj djelatnosti realizirana dodana vrijednost od 1,6 milijardi eura što čini 48,9 posto ukupne dodane vrijednosti turističkog sektora. Najava uvođenja poreza na nekretnine mogla bi se odraziti na ograničavanje ponude usluge smještaja na tržištu, što se može odraziti na rast cijena. Uz osjetni rast cijena hrane i pića te energenata prisutan u zadnjih nekoliko godina, rast cijena smještaja mogao bi pridonijeti slabljenju cjenovne konkurentnosti hrvatskog turizma. To bi u konačnici moglo pospješiti proces usporavanja rasta turističke aktivnosti u narednom razdoblju.

Prema podacima Eurostata u prvih osam mjeseci ove godine u turističkom smještaju u EU-27 ostvareno je 2,2 milijarde noćenja, što je povećanje od 65,8 milijuna noćenja u usporedbi s istim razdobljem 2019. (3,1 posto %) i 39,3 milijuna noćenja u usporedbi s istim razdobljem 2023. (1,8 posto). Gotovo sve države članice EU-a za koje su dostupni podaci zabilježile su 2024. povećanje broja noćenja u odnosu na prvih osam mjeseci 2023. godine. Iznimka su Francuska i Belgija s međugodišnjim padom broja noćenja turista od 0,8 odnosno 0,3 posto. S međugodišnjim rastom broja turističkih noćenja od 1,6 posto u odnosu na prvih osam mjeseci 2023. godine, Hrvatska je među državama EU-27 zauzela 19. mjesto. U usporedbi s konkurentnim tržištima na Sredozemlju, Hrvatska je nakon Italije (0,04 posto) u prvih osam mjeseci 2024. ostvarila najniži međugodišnji rast turističkih noćenja, u visini od 1,6 posto. Najsnažniji međugodišnji rast broja noćenja turista ostvarile su Albanija (22,6 posto), Malta (14,2 posto) i Turska (6,8 posto). Zatim slijede Cipar (5 posto), Portugal (3,7 posto), Grčka (3,4 posto), Španjolska (3,2 posto) i Crna Gora (2,2 posto).

Svjetski se turizam i dalje nalazi pred izazovima osjetljive gospodarske situacije, pogoršane nastavkom agresije Ruske Federacije na Ukrajinu i rata na Bliskom istoku između Izraela i Hamasa.

Literatura:

Državni zavod za statistiku. [2019]. *Satelitski račun turizma za Republiku Hrvatsku u 2016*. Preuzeto s: https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/12-04-01_01_2018.htm

Državni zavod za statistiku. [2023]. *Baza podataka Turizam*. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/turizam/>

Državni zavod za statistiku. [2024]. *Strukturne poslovne statistike*. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>

Državni zavod za statistiku. [2024]. *Turizam u 2024*. [Priopćenja 4.3.1/1. – 9.]. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>

Državni zavod za statistiku. [2022, 31. siječnja]. *Satelitski račun turizma za Republiku Hrvatsku u 2019*. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/31541>

Eurostat. [2024]. [Statistički podaci u području turizma]. Preuzeto s: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Hrvatska narodna banka [HNB]. [2024, 30. rujna]. *Tablica H2: Platna bilanca – roba i usluge*. Preuzeto s: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/platna-bilanca>

Institut za turizam. [2014]. *Turistička satelitska bilanca – Izravni i neizravni učinci turizma u RH*. Preuzeto s: <http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2014/0patija-TSA-2011.pdf>

Rašić, I. [2023]. *Sektorske analize: Turizam*. *Sektorske analize*, 12[108], 1–41.

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J. F. Kennedyja 7, 10000
Zagreb
Telefon: 01 2362 200
Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Ivana Rašić, ravnateljica

Glavna urednica

Ivana Rašić

Autori analize

Goran Buturac
Ivana Rašić

Izvršna urednica

Doris Dresto

Lektura

Studio Nixa prijevodi d.o.o.

Grafičko uređivanje i priprema

Jelena Marčetić

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Slika na naslovnici

CCO javna domena

Napomena

Sektorska analiza autorskog je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb.

Sljedeća analiza *Analiza odabranih sektora Republike Hrvatske* izlazi u prosincu 2024.

Sufinancira Europska unija – NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije.

Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

eiz ekonomski
institut,
zagreb